

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ВАЛЮТНО-КУРСОВА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ:
ЦІЛІ, ІНСТРУМЕНТИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав: студент VI курсу, групи 672-1
денної форми навчання
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Сташко Христина Дмитрівна _____

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Марич Максим Григорович _____

До захисту допущено на засіданні кафедри
протокол № ____ від _____ 2023 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ проф. Нікіфоров П.О.

АНОТАЦІЯ

Сташко Х.Д. Валютно-курсова політика в Україні: цілі, інструменти та напрями підвищення ефективності реалізації – Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2023.

У кваліфікаційній роботі проведено дослідження теорії і практики функціонування валютно-курсової політики в Україні. Досліджена економічна сутність, принципи та валютно-курсової політики та механізм функціонування.

Проведена оцінка сучасного стану та пріоритетів роботи валютного ринку в Україні, досліджено достатність валютного регулювання в розрізі банківських установ, а також запропоновані шляхи вдосконалення та напрями розвитку валютно-курсової політики в Україні.

Ключові слова: валюта, валютний ринок, фінансовий стан, фінансова стійкість.

ANNOTATION

Stashko K. Currency and exchange rate policy in Ukraine: objectives, instruments, and avenues for improving implementation – Manuscript. Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education in specialty 072 «Finance, banking and insurance». Yuri Fedkovich Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2023.

The qualification work delves into the theory and practice of the functioning of currency and exchange rate policy in Ukraine. It explores the economic essence, principles, and the mechanisms of currency and exchange rate policy.

An evaluation of the current state and priorities of the currency market in Ukraine is conducted, examining the adequacy of currency regulation in the context of banking institutions. Additionally, proposed methods for improvement and directions for the development of currency and exchange rate policy in Ukraine are suggested.

Key words: currency, currency market, financial condition, financial stability.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Х.Д. Сташко

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНО-КУРСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	9
1.1. Сутність валютного курсу, його види та механізми формування.....	9
1.2. Суть та значення валютно-курсового регулювання	18
1.3 Валютно-курсова політика центрального банку як основна форма валютного регулювання	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВАЛЮТНО КУРСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....	32
2.1. Аналіз валютно-курсової політики Національного банку України за 2020-2023 роки.....	32
2.2. Аналіз показників валового зовнішнього боргу в Україні протягом 2018- 2022 років.....	42
2.3 Аналіз показників та узагальнення інформації про стан валютного ринку України протягом 2018-2022 років.....	46
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.	51
3.1. Проблеми сучасної системи валютного регулювання	51
3.2. Шляхи оптимізації регулювання валютних відносин.....	55
3.3 Напрямки модернізації валютної політики в Україні.....	60
ВИСНОВКИ.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Розвиток ринкової економіки відзначається нестабільністю ділової активності, що ускладнює досягнення сталого економічного зростання та підтримання макроекономічної стабільності національної економіки. Зростання напруги кризових явищ у розвинених економіках світу і збільшення амплітуди економічних коливань призвело до збільшення уваги до розробки ефективних заходів стабілізаційної політики.

Валютна система представляє собою комплекс грошово-кредитних відносин, які виникли внаслідок інтернаціоналізації економічного життя, розвитку світового ринку та закріплення у міжнародних угодах і правових нормах. Основою для розвитку цієї системи служать міжнародний поділ праці, товарне виробництво, міжнародний обіг товарів, переміщення міжнародних факторів виробництва, зовнішньоторговельні відносини країни та інші аспекти. Вона складається з двох основних компонентів: валютного механізму і валютних відносин.

Останні події виявили, що підходи до макроекономічної стабілізації пройшли глибокі зміни і потребують серйозного теоретичного обґрунтування. Складна соціально-економічна ситуація в Україні, спричинена військовими подіями, підтверджує, що традиційні монетарні механізми не завжди достатні для вирішення нових випадків. Це призводить до пошуку нових методів регулювання та інструментів центральними банками різних країн.

Монетарний інструментарій визначає вплив держави на економічні процеси у ринковій економіці, тому центральні банки приділяють особливу увагу створенню стабільного функціонування національної економіки. Фундаментальні теоретичні засади вивчення системи та механізмів монетарного регулювання економіки були закладені в працях великих

економістів, таких як А. Гансен, Р. Гарод, Дж. Гікс, Дж. М. Кейнс, Р. Лукас, М. Фрідман, і сучасні вчені, зокрема Р. Баро, Б. Бернанке, О. Бланшар, М. Гудфренд, С. Денізер, М. Вудфорд, А. Зіденберг, П. Кехо, К. Кроу, Ф. Мишкін, С. Моїсеєв, Е. Мід, С. Самнер, В. Чарі та інші проводять активне дослідження динаміки процесів у монетарній економіці та вивчають різні аспекти використання монетарних інструментів стабілізаційної політики. Вітчизняні вчені, такі як Г. Азаренкова, Н. Атамась, О. Береславська, О. Ватаманюк, Т. Вахненко, О. Вовчак, А. Гальчинський, В. Геєць, Н. Гребеник, А. Гриценко, О. Дзюблюк, В. Козюк, Т. Кричевська, С. Лобозинська, І. Лютий, В. Міщенко, С. Панчишин, О. Петрик, Р. Пустовіт, І. Радіонова, С. Реверчук, М. Савлук, В. Шевчук та інші, також активно взялися за вивчення цих питань.

Однак, багато аспектів, пов'язаних з дослідженням використання монетарних інструментів для стабілізації економіки в кризовий період, залишаються невивченими. Існує потреба в комплексному підході до розгляду монетарної політики як частини стабілізаційної політики країни.

Важливим є дослідження ефективності традиційних монетарних інструментів та пошук нетрадиційних засобів, які відповідали б новим завданням. Додатково важливо розглядати взаємозв'язки між валютною політикою та політикою країни в цілому. Оптимізація цих взаємодій та посилення інституційного забезпечення для реалізації монетарної політики в Україні стають необхідними завданнями.

Проблема ефективного використання монетарного інструментарію стабілізаційної політики Національним банком України, його теоретичне і практичне значення, а також недостатнє освітлення цих питань у науковій літературі підкреслили актуальність теми дисертації та логіку викладу її основних положень.

Метою магістерської роботи є проведення комплексного макроекономічного аналізу використання монетарних інструментів стабілізаційної політики в Україні з 2018 по 2022 рік, а також теоретичне обґрунтування практичних заходів для підвищення їх ефективності. Задачі

роботи включають вивчення еволюції поглядів економічних шкіл на роль монетарних інструментів у стабілізації економіки, аналіз передавального механізму та альтернативних режимів монетарної політики, дослідження процесу становлення монетарного інструментарію Національного банку України, та аналіз ролі монетарних інструментів у боротьбі з інфляцією та їх взаємодії з іншими інструментами.

Для дослідження поставлено такі завдання:

- вивчення ключових подій та тенденцій;
- глобальні економічні та політичні зміни;
- виклики через воєнні конфлікти та пандемію;
- вивчення інструментів валютно-курсової політики;
- взаємодія між монетарною, фіскальною та валютною політикою;
- аналіз впливу фіскальної політики на валютний курс;
- вивчення механізмів координації між монетарними та фіскальними інструментами;
- аналіз динаміки гривні та резервів;
- вивчення впливу на зовнішньоекономічний баланс;
- вплив валютно-курсового регулювання на економічний розвиток;
- аналіз взаємозв'язку між валютним курсом та економічним зростанням;
- розробка рекомендацій для політиків та регуляторів;
- обґрунтування необхідності можливих реформ;
- розгляд геополітичних подій та їхній вплив на валютний курс. вивчення стратегій управління ризиками в умовах нестабільності.

Ці завдання спрямовані на глибокий аналіз та дослідження валютно-курсового регулювання в Україні, розкриття його впливу на економіку та ідентифікацію можливих шляхів удосконалення даної сфери.

Об'єктом магістерського дослідження є роль монетарних інструментів у стабілізаційній політиці в умовах економічних трансформацій в Україні.

Предметом аналізу є особливості, закономірності та тенденції використання цих інструментів Національним банком України для досягнення стабілізації вітчизняної економіки.

В магістерській роботі використано різні методи наукового пізнання, зокрема загальнонаукові та спеціальні підходи, що дозволило вирішити поставлені завдання. Зокрема, застосовується системний підхід, який передбачає вивчення всіх явищ у взаємозалежності та розвитку.

Під час дослідження процесу монетарного розвитку використовується єдність історичного й логічного підходів. Для пояснення особливостей використання монетарних інструментів Національним банком України застосовуються методи наукової абстракції, аналізу і синтезу.

Для розкриття впливу процентної політики на реальний сектор економіки та встановлення зв'язків між процентними ставками та обсягами кредитів суб'єктам господарювання використовується кореляційний аналіз.

Для аналізу інституційного середовища діяльності Національного банку України застосовується метод порівняння. У роботі широко використовуються графічні методи для наглядного представлення результатів.

Для проведення дослідження використовувалися наукові статті вітчизняних та міжнародних вчених, акти законодавства Верховної Ради України, а також інформація, надана Національним банком України, та ресурси Інтернету.

Наукова новизна магістерської роботи полягає в комплексному аналізі та системному підході до вивчення валютно-курсової політики в Україні протягом періоду з 2018 по 2022 роки. Особливий акцент робиться на розкритті взаємозв'язків між глобальними та внутрішніми економічними факторами, що впливають на валютний ринок країни.

Додатково, робота пропонує оригінальний підхід до вивчення валютно-курсової політики в умовах економічних трансформацій та нестабільності, враховуючи вплив геополітичних та економічних турбуленцій, які відзначалися протягом зазначеного періоду.

Дослідження також вносить вагомий внесок у вивчення ролі монетарно-кредитної політики у стабілізації економіки в умовах кризи, аналізуючи динаміку валютного курсу, рівень інфляції, та ефективність застосування різних інструментів регулювання, зокрема гнучкого валютного курсу.

Окрім того, робота висвітлює важливі аспекти прозорості та комунікації Національного банку України у валютно-курсовій політиці, що відіграє ключову роль у створенні довіри ринків та громадськості.

Отже, магістерська робота пропонує новаторський погляд на валютно-курсову політику в Україні, розширюючи розуміння її функцій та впливу в умовах нестабільності та трансформацій, що є актуальним завданням в сучасному економічному контексті.

Магістерська робота має велику теоретичну значимість, оскільки вона спрямована на вивчення і аналіз комплексного механізму впливу валютних факторів на економічну стійкість країни.

Магістерська робота вносить суттєвий внесок у розвиток теоретичного аспекту валютно-курсового регулювання, розширюючи розуміння його комплексності та адаптивності в умовах сучасних економічних викликів.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Зміст викладено на сторінках основного тексту. Робота містить дві таблиці і одинадцять рисунків. Список використаних джерел містить сорок п'ять найменувань і займає три сторінки. Робота має додатки, що розміщені на сторінках .....

РОЗДІЛ 1

ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ВАЛЮТНО-КУРСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Сутність валютного курсу, його види та механізми формування

Валютний курс є ключовим поняттям у фінансовій сфері, визначаючи вартість однієї валюти в термінах іншої. Він відображає економічні та фінансові відносини між різними країнами та визначається різними факторами, такими як попит та пропозиція на валютний ринок.

Види валютного курсу:

1. Фіксований курс:

— встановлюється центральним банком та урядом;

— змінюється лише за визначеними правилами чи в реакції на серйозні економічні події.

2. Плаваючий (вільний) курс:

— визначається валютним ринком.

— змінюється відповідно до попиту та пропозиції на ринку.

3. Плаваючий курс з інтервенцією:

— комбінація фіксованого та плаваючого курсів.

— центральний банк може втручатися для стабілізації валютного курсу.

4. Ринковий Механізм:

— основний для плаваючого курсу.

— визначається попитом та пропозицією на валютному ринку

У фіксованому курсі центральний банк активно втручається, встановлюючи необхідний обмінний курс. У плаваючому курсі, центральний банк може втручатися для підтримки стабільності.

Вплив економічних показників, таких як інфляція, процентні ставки та

зовнішньоторговельний баланс, на валютний курс.

Наприклад, політичні кризи, воєнні конфлікти або глобальні зміни можуть значно впливати на валютний курс. Дії центрального банку чи уряду для активного втручання у валютний ринок з метою впливу на вартість власної валюти. Валютний курс відіграє стратегічну роль у визначенні економічної конкурентоспроможності країни, тому розуміння його сутності та механізмів формування є важливим для економістів, фінансистів та політиків. Валютний курс впливає на різноманітні аспекти економіки країни, включаючи зовнішньоторговельні операції, інвестиції, інфляцію та стійкість фінансової системи. Його динаміка може визначати конкурентоспроможність товарів та послуг на світовому ринку та впливати на реальні доходи громадян.

Незважаючи на переваги, валютний курс також стає джерелом викликів та ризиків. Наприклад, значний зростання або падіння вартості валюти може призвести до нестабільності та втрат для бізнесу та громадян. Країни, які мають велику залежність від експорту чи імпорту, особливо від сировинних товарів, чутливі до коливань валютного курсу.

В останні роки, з урахуванням глобалізації та взаємозалежності економік, валютні курси стають предметом уваги великої кількості держав, які активно взаємодіють на світовому ринку.

Сучасні тенденції включають зростання ролі криптовалют та вплив геополітичних факторів на валютні ринки.

Розуміння сутності та механізмів формування валютного курсу є необхідним для розвинутої економічної політики країни.

Правильне управління валютним курсом дозволяє досягти економічної стабільності, сприяє розвитку міжнародного бізнесу та забезпечує сталі доходи громадян. Однак важливо розуміти, що валютний курс є динамічним явищем, яке впливає на економічну діяльність країни в умовах глобальних змін та нестабільності.

Поняття валютного курсу різними джерелами та науковцями можна представити наступним чином (Табл. 1.1):

Характеристика поняття «валютний курс» та особливості його визначення різними науковими джерелами та авторами

Джерела	Трактування поняття «валютний курс»
В. Юрчишин [2]	«Номінальний валютний (обмінний) курс – це відносна ціна двох валют, яка окреслює, скільки номінальних грошових одиниць однієї країни можна придбати за номінальну грошову одиницю іншої Країни»
М. Савлук [1]	«Валютний курс – це співвідношення, за яким одна валюта обмінюється на іншу, або «ціна» грошової одиниці однієї країни, що визначена в грошовій одиниці іншої країни»
М. Вірт [3]	«Валютний (обмінний) курс – це вартість грошової одиниці однієї країни, що виражена у валюті іншої країни, групі валют або міжнародних грошових Одиницях»
Національний Банк України[4]	«Валютний курс – ціна національної грошової одиниці, виражена в грошовій одиниці іншої держави»
Матеріали «Вікіпедія» [5]	«Валютний курс — вираз ціни грошової одиниці однієї країни в грошових одиницях іншої. Фіксація валютного курсу здійснюється або відповідно до золотого паритету (гарантованим золотим змістом національної грошової одиниці), або за міжнародною угодою»
Законодавство України [6]	«Поточний валютний курс — курс іноземної валюти, який застосовується під час проведення валютних операцій типу спот. Згідно з практикою бухгалтерського обліку всі незахеджовані монетарні статті балансу банку, які номіновані в іноземній валюті, мають під час складання звітності переводитися у валюту звітності за поточним валютним курсом»

Узагальнюючи всі досліджені джерела та визначення, можна відзначити, що найбільш поширеним та точним є визначення валютного курсу, яке пропонує М. Савлук. У науковій літературі це визначення відзначається як найвдаліше та найточніше, ретельно розкриваючи сутність даного терміну.

Отже, можна зазначити, що у визначенні цього поняття наукова спільнота

переважно доходить до згоди, і виникає невелика кількість суперечок щодо різноманітності тлумачень.

Валютний курс та його встановлення відіграє важливу роль у таких моментах:

- конкурентоспроможність товарів та послуг на міжнародному ринку;
- інфляційного тиску в країні;
- привабливості країни для іноземних інвесторів;
- обсягу зовнішніх боргових зобов'язань країни;
- споживчого потенціалу громадян;
- фактор у геополітичних відносинах.

Отже, встановлення валютного курсу є стратегічним економічним інструментом, який визначає розвиток країни та її відносини зі світовим ринком. Правильне управління цим механізмом є ключем до ефективної економічної політики.

Курси іноземних валют визначаються за допомогою котирування відповідно до чинного законодавства та встановленої практики в цьому секторі. Визначення валютного курсу відображає взаємодію між національною та глобальною економіками. Хоча основні характеристики кожної валюти формуються в межах національних господарств

Так склалось, що банківська практика розглядає такі два різновиди курсу:

- 1) курс продавця – за яким банки продають валюту;
- 2) курс покупця – за яким банки купляють валюту.

Повне котирування включає в себе обидва вищезазначені курси. А різниця, яка встановлюється між даними курсами (продаж-купівля валюти) називається маржою і являється джерелом прибутку банку. Його можна розрахувати за формулою 1.1

$$S = (OR - BR \div BR) \times 100 \tag{1.1.}$$

де S – валютна маржа (спред)

OR – курс продавця;

BR – курс покупця.

Отримання цього доходу для банків стає можливим завдяки фактично монопольному положенню на валютному ринку під час здійснення валютних операцій з учасниками валютних відносин.

Головним чином, великі обсяги операцій з конкретною валютою і високий попит на неї на ринку призводять до збільшення банківської маржі. У таких ситуаціях Національний банк може встановлювати обмеження на розмір маржі для операцій на міжбанківському валютному ринку країни для банків та інших фінансових установ. На практиці, учасники обміну визначають валютний курс як коефіцієнт перерахунку однієї валюти в іншу, що встановлюється на основі співвідношення між попитом та пропозицією даної валюти на ринку. Валютний курс є ключовим елементом економічного управління, визначаючи вартість національної валюти в порівнянні з іншими валютами. Ця необхідність виникає з кількох аспектів:

1. валютний курс визначає конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку;
2. валютний курс впливає на інфляційний тиск;
3. стійкий валютний курс робить країну привабливою для іноземних інвесторів;
4. валютний курс є одним із важливих показників економічної стійкості країни;
5. відповідний валютний курс дозволяє зменшити ризики для країн з великим обсягом зовнішнього боргу, оскільки зменшується можливість неспроможності виплат за зовнішніми зобов'язаннями;
6. валютний курс є інструментом для реалізації грошової політики. Центральні банки можуть втручатися валютним ринком для досягнення макроекономічної стабільності;

Таким чином, сутність валютного курсу полягає в його значущості в міжнародних економічних та валютних відносинах. Валютний курс забезпечує

зв'язок національної валюти з іншими валютами і дозволяє здійснювати порівняння основних макроекономічних показників однієї країни з аналогічними показниками в інших країнах. Теорія грошей визначає чотири основні функції валютного курсу, які відображають його роль у фінансовій системі:

1. валютний курс виступає як засіб обміну для проведення торговельних операцій між різними країнами;

2. валютний курс впливає на збереження вартості грошей;

3. валютний курс використовується як одиниця обліку для визначення вартості різних товарів і послуг;

4. валютний курс може впливати на зовнішньоторговельний баланс країни, стимулюючи або гальмуючи експорт та імпорт;

Отже, ці функції валютного курсу відображають його значення як ключового елементу фінансової системи та його роль у сприянні міжнародним економічним відносинам. Його можна представити у вигляді формули (1.2) [10]:

$$P = S1 S0 , \tag{1.2}$$

де P – паритет купівельної спроможності валюти певної країни;

$S1$ – купівельна спроможність національної валюти даної країни за відповідний період;

$S0$ – купівельна спроможність національної валюти тієї країни, відносно якої здійснюється порівняння.

Механізм формування валютного курсу здійснюється під впливом двох груп факторів: до першої групи відносять чинники впливу на попит та пропозицію валюти, а щодо другої групи чинників, то їх можна представити наступним чином:

1. зростання національного доходу;

2. темпи інфляції;

3. стан платіжного балансу ;
4. різниця процентних ставок у різних країнах;
5. діяльність валютних ринків та спекулятивні валютні операції;
6. ступінь використання певної валюти в міжнародних розрахунках;
7. ступінь довіри до валюти на національному та світовому ринках .

Створення класифікації різних видів валютних курсів виникло внаслідок різної ступені впливу факторів на валютний курс.

Існують два основних типи валютних курсів: фіксований та плаваючий. Далі розглянемо детальніше характеристику даних видів валютних курсів (Рис. 1.1):

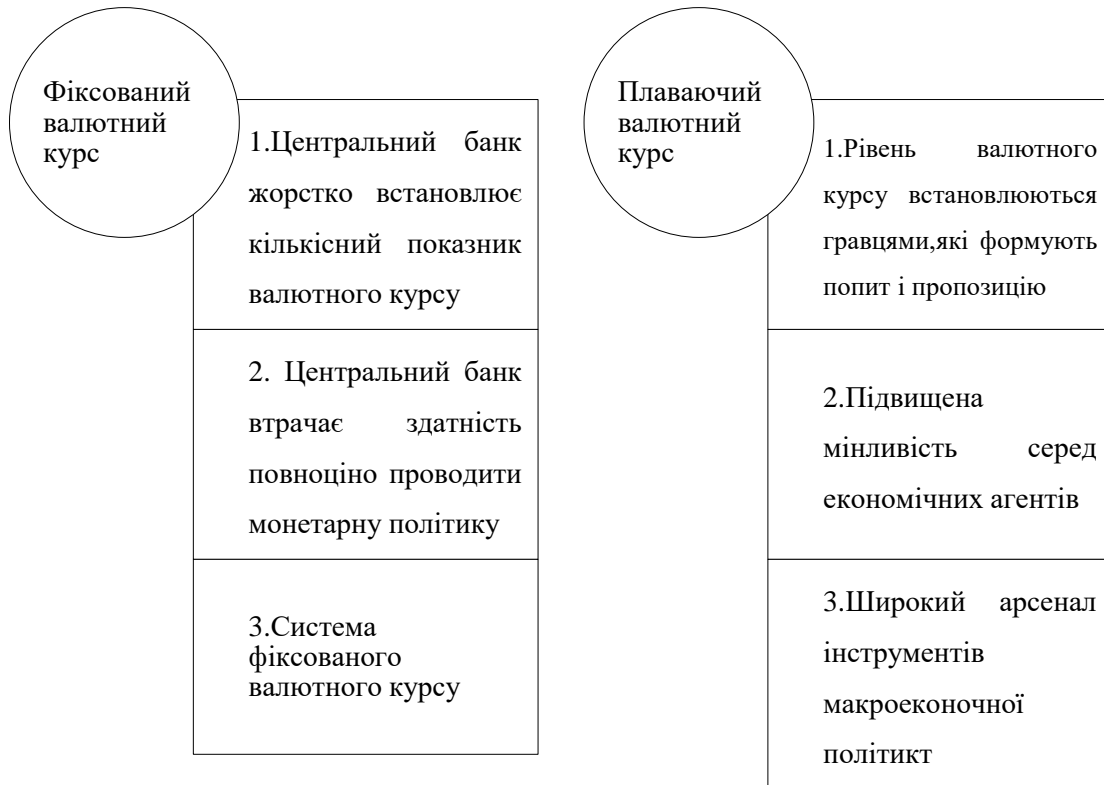

Рис. 1.1. Основні плюси фіксованого та плаваючого валютних курсів

Після вивчення та аналізу різних інформаційних джерел можна зробити висновок, що теоретично ідеальні варіанти валютних курсів існують лише в теорії. У практиці найчастіше змішані валютні курси.

Загальну класифікацію валютних курсів можна представити у вигляді Рис. 1.2

Р

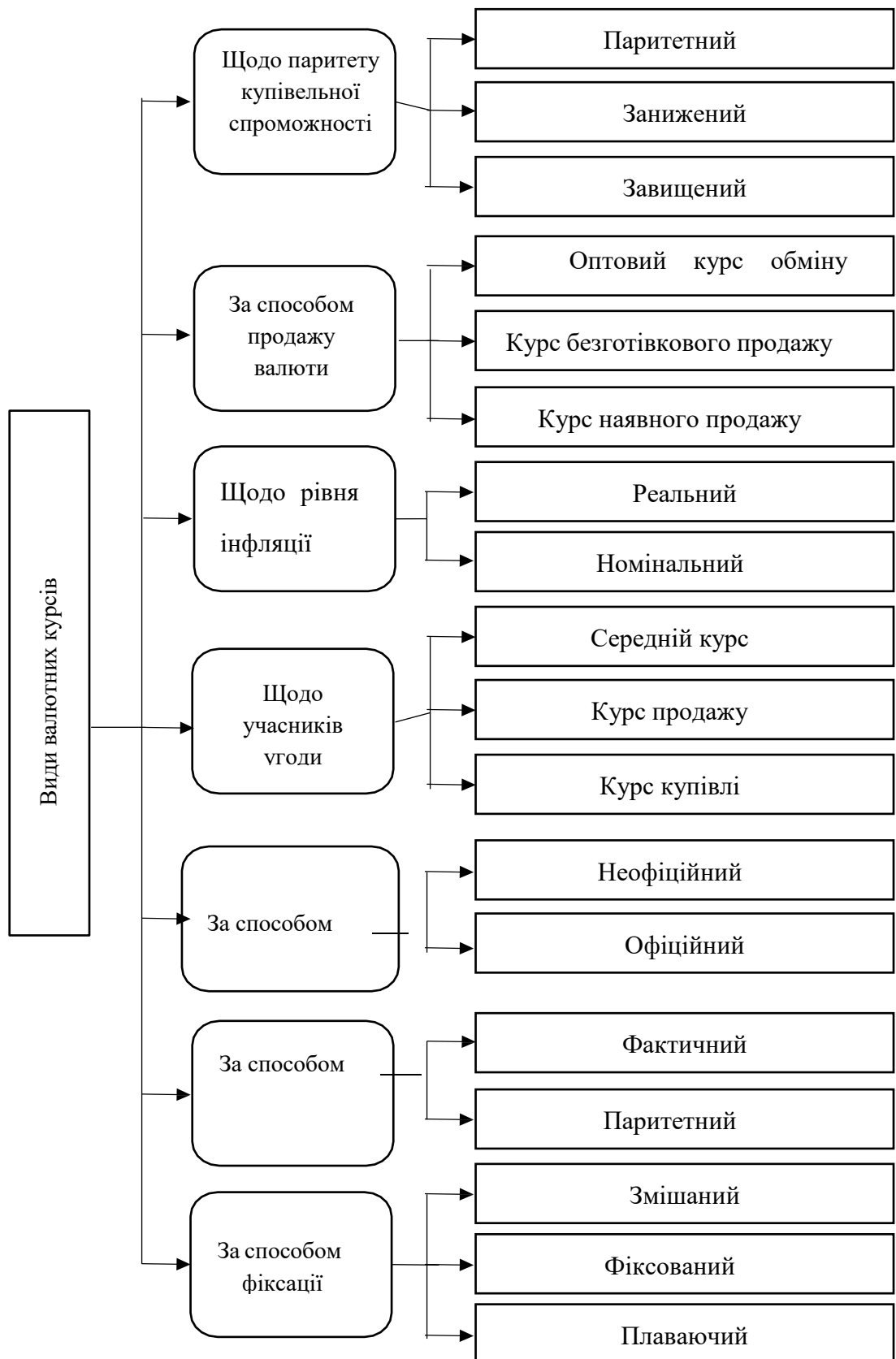

Рис.1.2 Класифікація валютних курсів

Із усіх представлених вище курсів валют найбільш застосовуваними є

номінальний та реальний валютні курси.

Номінальний валютний курс - це ціна одиниці іноземної валюти, виражена в одиницях національної валюти. Номінальний валютний курс виражає обмінний курс валют, який діє у певний період на валютному ринку країни. Він розраховується за формулою

$$ER_n = Q_f / Q_d \quad (1.3)$$

де ER_n – величина номінального валютного курсу;

Q_f – кількість іноземної валюти;

Q_d – кількість національної валюти.

Реальний валютний курс - це номінальний валютний курс, скоригований на відносний рівень цін у своїй країні і в тій країні, до валюти якої котирується національна валюта [12]. Для його розрахунку використовують формулу

$$K_r = K_n \cdot P_1 / P, \quad (1.4)$$

де K_r – реальний валютний курс;

K_n – номінальний валютний курс;

P_1 - індекс цін зарубіжних країн;

P – індекс цін своєї країни.

Отже, реальний обмінний курс визначається як номінальний валютний курс, що коригується врахуванням зміни рівня цін в одній країні в порівнянні з іншою.

У контексті цього, реальний обмінний курс відображає відношення цін на конкретний набір товарів і послуг за кордоном до цін на ті ж самі товари та послуги в межах країни, переведене за номінальним обмінним курсом. Термін «валютна система» охоплює сукупність валютно-економічних відносин, їх

упорядкування та регулювання, яке встановлюється національним законодавством або міжнародними договорами. Загалом виділяють три типи валютних систем: національну, регіональну та світову.

Національна валютна система представляє собою комплекс економічних взаємодій, що стосуються функціонування валютно-курсowego механізму на валютному ринку країни та її міжнародної зовнішньоекономічної взаємодії з іншими націями.

Регіональна валютна система охоплює об'єднані валютні системи певної групи держав (наприклад, Європейська валютна система), а загальна сукупність всіх національних валютних систем формує світову валютну систему в цілому [11].

Загалом можна визначити, що валютний курс відіграє ключову роль як зв'язуючий елемент між національними валютами та міжнародними у контексті здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Його плінність та коливання відслідковуються не тільки на річному чи річному рівні, але й щоденно та навіть хвилино, оскільки цей показник є ключовим індикатором визначення економічних рівнів держав та стану економічних процесів на міжнародному рівні.

1.2. Суть та значення валютно-курсowego регулювання

Економічна глобалізація, яка визначає розвиток сучасних ринкових умов, призводить до розширення валютних відносин між державами.

Незважаючи на значний обсяг економічних знань та еволюцію грошових відносин, ще не було сформовано єдиного механізму для регулювання цих відносин. Це пояснюється великою кількістю різноманітних факторів, які впливають на механізм дії валютних відносин, а також складністю та різноманітністю умов, в яких вони реалізуються.

У загальній системі економічних взаємодій можна виділити систему валютних відносин, яка відіграє важливу роль у розвитку міжнародних економічних зв'язків.

Виявлення дисбалансу в економіці держави призводить до порушення всієї системи грошових відносин, включаючи валютні, оскільки ці процеси мають взаємовплив.

Навпаки, зміни в міжнародних валютних відносинах також впливають на економіку конкретної держави. Таким чином, валютні відносини неодмінно становлять необхідну складову світового ринкового господарства, проникаючи в усі сфери діяльності суб'єктів всіх країн.

Валютні відносини відіграють важливу роль, а саме :

- зміцненню міжнародного економічного співробітництва;
- углибленню міжнародного поділу праці;
- структурній трансформації всієї світової економіки.

Взаємопов'язаність національної економіки держави з міжнародним економічним розвитком та процесом суспільного відтворення вказує на великий вплив валютного курсу на всі сфери економіки.

У цьому контексті валютний курс виконує функції державного інструменту регулювання та індикатора визначення економіки держав, з якими відбувається посилення економічних зв'язків. Під час аналізу особливостей плаваючого та фіксованого валютних курсів стає очевидним, що для таких відносин жоден із них не є повністю застосовним, тому на практиці широкого використання набув змішаний тип валютного курсу.

Цей тип передбачає ринковий механізм визначення курсу валюти з втручанням та впливом на нього державного регулювання [13].

Валюту і валютний курс неможливо розглядати окремо одне від одного, логічно висловити твердження, що регулювання валюти включає в себе також регулювання валютного курсу цієї грошової одиниці. Аналіз наукової літератури дозволив виявити різноманітні підходи до визначення валютного регулювання, які можна систематизувати за допомогою таблиці 1.2.

Сукупність поглядів щодо визначення валютного регулювання

Джерело	Сутність визначення
Енциклопедія банківської справи України [14]	«Валютне регулювання – це форма організації відносин суб’єктів господарсько-фінансової діяльності, пов’язаних з використанням валютних цінностей через регламентацію державою міжнародних розрахунків і порядку проведення валютних операцій, яка закріплюється національним законодавством та міжнародними угодами»
С. Боринець [15]	«Валютне регулювання – одна з форм державного регулювання міжнародних економічних відносин, спрямована на регулювання міжнародних розрахунків і порядку здійснення операцій з валютою та валютними цінностями.»
О. Береславська [7]	«Під валютним регулюванням розуміється діяльність держави, що спрямована на регламентацію міжнародних розрахунків і на порядок здійснення угод з валютними цінностями. За допомогою валютного регулювання визначається порядок організації валютних відносин і контролюється здійснення валютних операцій, надання іноземним юридичним і фізичним особам кредитів та позик, встановлюється порядок ввезення, вивозу та переказу валюти за кордон і тим самим підтримується рівновага платіжного балансу та стабільність національної валюти»
Б. Лапчук [16]	«Під валютним регулюванням розуміє визначення порядку міжнародних розрахунків та проведення валютних операцій, закріплене національним законодавством та міжнародними угодами»
М. Єпіфанова [17]	«Під валютним регулюванням розуміє комплекс заходів регуляторного характеру, що застосовуються державою в особі уповноважених нею органів у сфері впорядкування та регламентації міжнародних розрахунків операцій з валютою та валютними цінностями, на базі відповідного правового та інформаційного забезпечення.»
О. Береславська [18]	«Валютне регулювання можна визначити як специфічну економічну форму регулювання валютних відносин, яке здійснює держава на основі суворої регламентації процесів руху внутрішніх валютних потоків відповідно до встановлених цілей. Це пов’язано з тим, що валютне регулювання має дві сторони прояву – зовнішню та Внутрішню»
В. Крашенінников [19]	«Валютне регулювання – це, з однієї сторони, процес, а з іншої – порядок державного управління валютною сферою в економіці»
О. Дзюблюк [20]	«Валютне регулювання – це діяльність держави в особі уповноважених нею органів, що передбачає проведення законодавчих та організаційних заходів, котрі визначають порядок здійснення операцій з валютними цінностями на території країни»

Цей перелік визначень поняття валютного регулювання не є вичерпним, проте, узагальнюючи аналізовані визначення, можна стверджувати, що основна ідея валютного регулювання заключається в системі цілеспрямованих дій, які виконуються компетентними державними або міжнародними органами.

Ці дії спрямовані на втілення ключових мети цієї політики, що визначають стандарти формування, розподілу та використання валютних активів.

А також здійснення інших операцій з валютою, включаючи встановлення механізму формування обмінного курсу національної валюти.

Валютне регулювання представляє собою форму втручання держави у валютні відносини з метою реалізації стратегічних завдань економічної політики, що визначається відповідним валютним законодавством та регулюється певними законами.

Цей процес можна охарактеризувати як систему цілеспрямованих заходів, спрямованих на стабілізацію чи зміну існуючих валютних відносин, а також корегування курсу валют в цілому.

У державі валютне регулювання здійснюється за допомогою укладання міжнародних валютних угод і видачі нормативних актів у сфері валютних відносин, виступаючи ключовою складовою валютної політики.

Це нормативне регулювання відіграє важливу роль у формуванні валютних відносин, визначенні правового статусу операцій з валютними цінностями.

В контексті виконання різних завдань, валютне регулювання передбачає вплив органів державної влади на валютний обмінний курс, регулюючи його через зміни певних економічних параметрів [21].

Важливим етапом в дослідженні сутності валютно-курсового регулювання є визначення основних складових цього процесу, таких як суб'єкти, об'єкти, цілі, завдання, функції, принципи, методи та інструменти.

До суб'єктів валютно-курсового регулювання в межах однієї держави можна визначити наступні (Рис. 1.3).

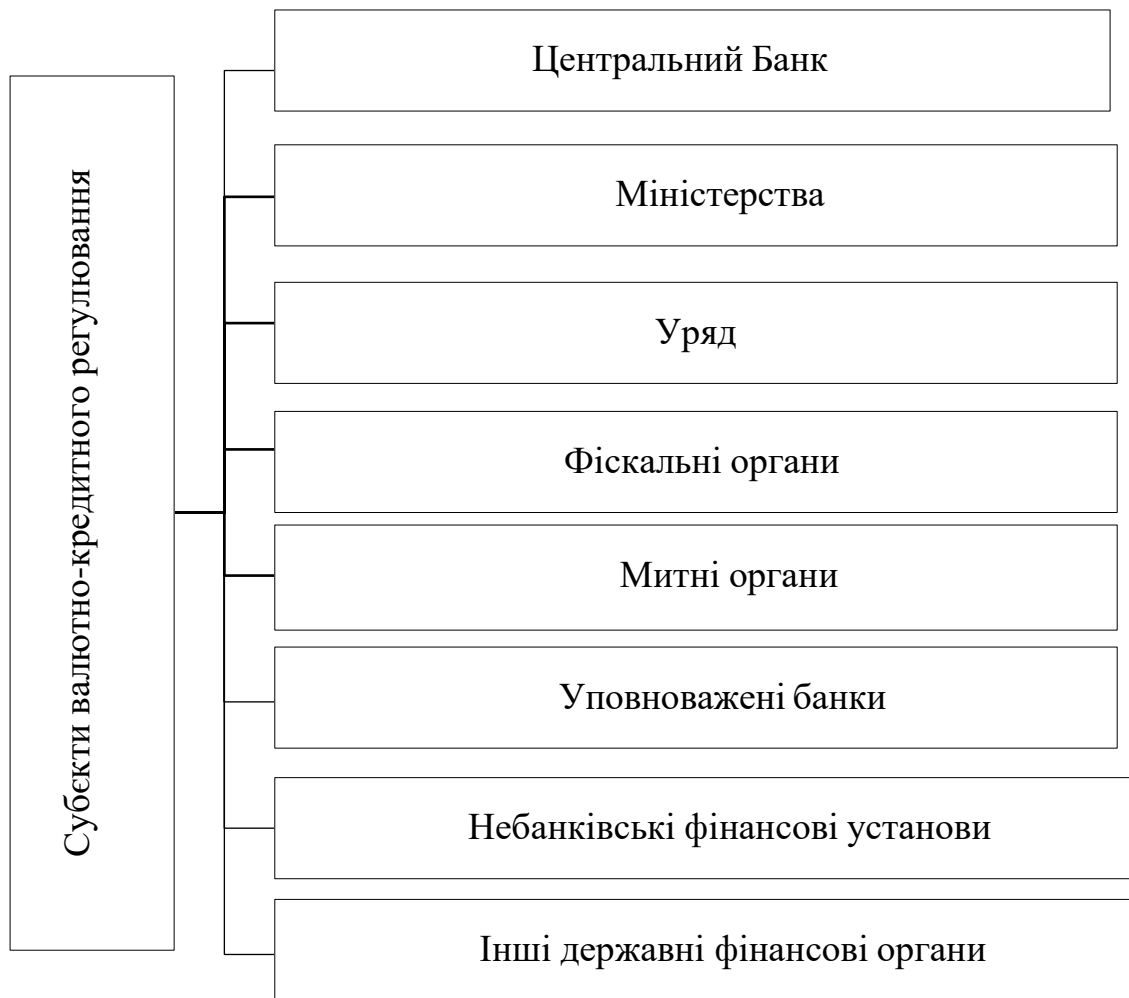

Рис.1.3. Суб'єкти валютно-курсового регулювання

Валютно-курсове регулювання варто проводити з використанням конкретних законів та правил. Вчені розглядають цю систему як своєрідний інструмент управління.

Об'єктом валютно-курсового регулювання є економічні відносини, які піддавалися впливу державних та міжнародних органів для досягнення конкретних економічних цілей.

А. С. Гальчинський правильно вказує, що в умовах ринкової економіки основним об'єктом валютного регулювання є курс національної грошової одиниці, зміни якого суттєво впливають на ситуацію.

Дії, які виконуються у валютно-курсовому регулюванні, впливають не тільки на саму валютну систему і валютний курс, але й на інші сфери, такі як:

- внутрішній валютний ринок;

- стан платіжного балансу країни;
- умови здійснення операцій з іноземною валютою та іншими валютними цінностями економічними агентами;
- порядок розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Основні завдання, які виконуються валютно-курсовим регулюванням різні джерела подають по-різному, тому ми вирішили їх узагальнити наступним чином [20,23,24]:

1. захист національної валюти шляхом мінімізації факторів впливу на її купівельну спроможність;
2. встановлення оптимального рівня курсу обміну валюти для збалансування експортно-імпортних операцій;
3. порядок використання іноземної валюти, що визначає динаміку кон'юнктури валютного ринку;
4. захист прав власності на валютні цінності;
5. визначення статусу національної валюти за допомогою режиму конвертованості;
6. організація системи курсоутворення, захист і забезпечення необхідного ступеня конвертованості національної валюти;
7. регулювання платіжної функції іноземної валюти;
8. організація внутрішнього валютного ринку;
9. регулювання банківської діяльності у сфері валютних операцій;
10. регулювання особливостей руху валютного капіталу та захист іноземних інвестицій;
11. встановлення режиму та обмежень щодо вивезення та ввезення через кордон валютних цінностей;
12. забезпечення стабільних джерел надходження іноземної валюти на національний валютний ринок.

Отже, можна стверджувати, що завдання валютно-курсового регулювання залежить від того, як держава визначає свої основні цілі у цьому напрямку. Основна мета полягає в створенні таких економічних умов, які сприятимуть

ефективній діяльності суб'єктів валютних відносин як на внутрішньому рівні, так і на міжнародній арені.

Розглянемо функції валютно-курсового регулювання. У цьому питанні вчені та дослідники не завжди домовляються, тому здійснимо узагальнення та виділимо основні з них рис. 1.4.

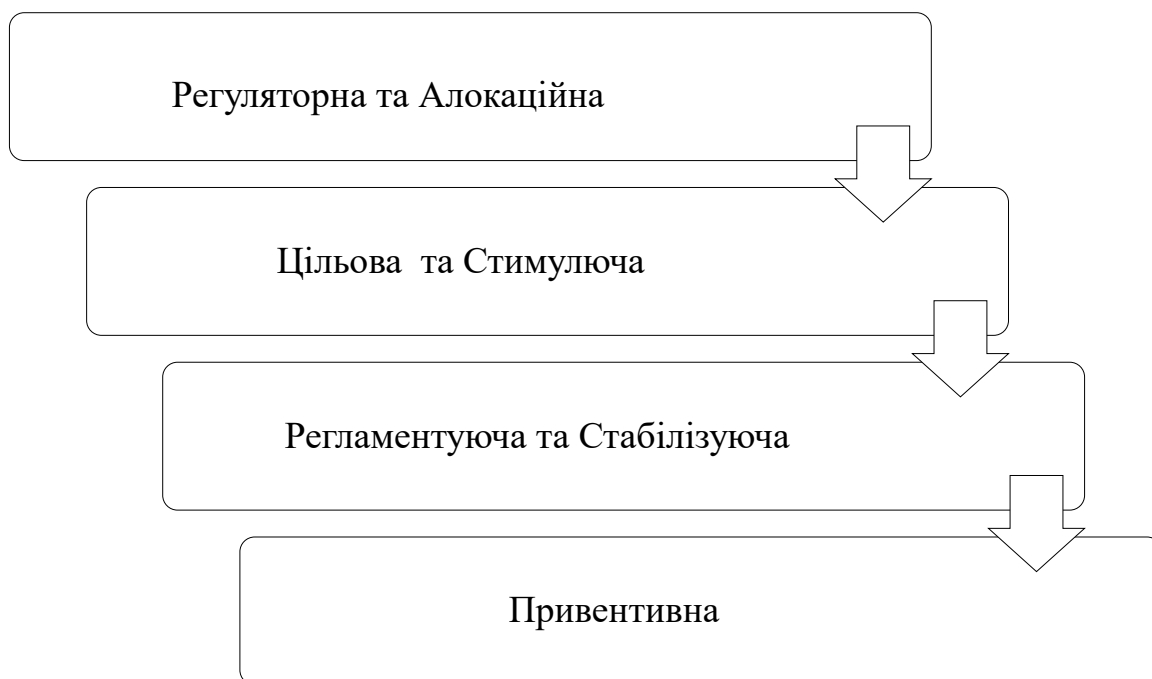

Рис. 1.4 Функції валютно-курсового регулювання

Наступним важливим аспектом, що визначає сутність валютно-курсового регулювання, є його принципи. Серед ключових можна виділити наступні [4,17]:

- цілісність та комплексність;
- доцільність;
- гнучкість реагування;
- безперервність контролю;
- стабільність;
- упорядкованість;
- єдність;
- справедливість;

- узгодженість та рівноправність;
- своєчасність і послідовність;
- передбачуваність;
- інформативність;
- захищеність.

Дотримання цих принципів вважається важливою умовою для підвищення ефективності впливу держави на економіку та систему валютних відносин. Розглянувши визначення поняття валютно-курсового регулювання та його основні елементи, можемо визнати, що ця сукупність є основою та визначальним фактором в сучасних умовах ринкового господарювання.

1.3. Валютно-курсова політика центрального банку як основна форма валютного регулювання

У сучасних умовах господарювання необхідно використовувати ринкові механізми для регулювання валютно-курсових відносин. Однак це само по собі недостатньо для надійного захисту економіки держави від негативного впливу ринкових коливань валютних курсів.

З цією метою кожна країна визначає свій власний державний орган, який має право впливати на регулювання валютних відносин в межах країни та в процесі взаємодії з іншими країнами. Більшість країн обирає центральний банк для виконання цієї функції, хоча деякі віддають цю відповідальність уряду.

У ході реалізації валютно-курсових відносин центральний банк виступає основним керуючим механізмом, який активно впливає на всіх учасників цього процесу як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні.

Однак найбільший вплив спостерігається у комерційних банків, оскільки центральний банк може впливати на їхню кредитну діяльність, яка визначає рух грошової маси. Це пояснюється тим, що зміни в грошовій масі відбуваються

через депозитно-позичкові операції банківських установ.

Як відомо, стан економіки країни в значній мірі залежить від розвитку її грошово-кредитної та валютної систем, що визначає важливість та актуальність державного регулювання обох цих систем. Забезпечити успішне функціонування валютної та грошово-кредитної систем може тільки той випадок, коли держава, через центральний банк, може впливати на розміри та характер операцій комерційних банків.

Механізми цього впливу відіграють ключову роль у наступних аспектах:

- при організації валютних відносин;
- у регулюванні валютного ринку країни;
- при проведенні конкретних валютних операцій комерційними банками.

Отже, виникає питання щодо створення ефективної організації діяльності центрального банку у сфері валютного регулювання. Світовий досвід свідчить, що валютні відносини вимагають одночасно ринкового та державного втручання, як це вже визначено.

Це пояснюється тим, що валютний ринок працює під впливом попиту та пропозиції на валюту та їх курсового співвідношення. Таким чином, ринкове регулювання підпорядковується законам попиту та пропозиції, а також закону вартості.

У конкурентних умовах діяльності валютних ринків ці закони забезпечують відносну еквівалентність обміну валют. Центральний банк у сфері валютного регулювання та контролю відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності фінансової системи та економіки в цілому. Основні положення центрального банку в цій сфері передбачають реалізацію низки важливих завдань валютної політики, які спрямовані на наступні процеси:

1. центральний банк встановлює та управляє офіційним курсом національної валюти;
2. центральний банк може проводити валютні інтервенції, купуючи чи продаючи валюту на міжнародних ринках;
3. центральний банк впливає на зовнішньоторговельний баланс, зокрема,

сприяючи збалансуванню експорту та імпорту ;

4. центральний банк може встановлювати обмеження та регулювати капіталовкладення для забезпечення стабільності фінансового ринку та ефективного використання капіталу;

5. центральний банк здійснює дії для підтримки стабільності фінансового ринку, включаючи моніторинг та регулювання валютних ризиків, а також контроль за фінансовими інструментами;

6. центральний банк відповідає за ефективне управління валютними резервами країни;

7. центральний банк активно моніторить зовнішньоекономічне середовище, враховуючи геополітичні події та інші фактори, що можуть вплинути на валютний ринок;

8. центральний банк представляє країну у міжнародних валютних організаціях, співпрацює з іншими центральними банками та приймає участь у розробці та впровадженні стандартів валютної політики;

Ці завдання валютної політики визначаються з метою досягнення кількох ключових цілей, таких як збереження стійкості валютного курсу, стимулювання економічного зростання та забезпечення стабільності фінансової системи. Центральний банк впроваджує ці політичні заходи, спираючись на аналіз економічних тенденцій, зовнішніх факторів і внутрішніх потреб країни.

Досягнення цих завдань включає в себе виважене управління міжнародними торговельними відносинами, контроль за грошовим обігом та кредитуванням, а також вдосконалення механізмів регулювання капітальних рухів. Крім того, активна участь у міжнародних дискусіях і співпраця з іншими країнами в сфері валютного регулювання є важливою частиною стратегії центрального банку.

Зокрема, центральний банк може впроваджувати механізми, спрямовані на підтримку експортно-імпортних операцій, введення валютних обмежень чи обмежень на капіталовкладення для зменшення ризиків фінансової нестабільності. Регуляція валютного ринку в сучасних умовах вимагає

гнучкості та ефективності, оскільки економічні умови можуть швидко змінюватися.

Крім того, важливою є розробка та впровадження ефективних механізмів моніторингу та аналізу економічних та фінансових показників, що дозволяють адаптувати стратегію валютного регулювання до змін у світовій та внутрішній економічній ситуації.

Таким чином, реалізація цих завдань валютного регулювання є складною та багатоаспектною задачею, що вимагає від центрального банку не тільки високої економічної експертизи, але і гнучкості у вирішенні викликів, які можуть виникати в економіці.

Практичне здійснення валютно-курсового регулювання центральним банком охоплює велику кількість різних заходів, які можна умовно поділити на такі дві групи (Рис. 1.5).

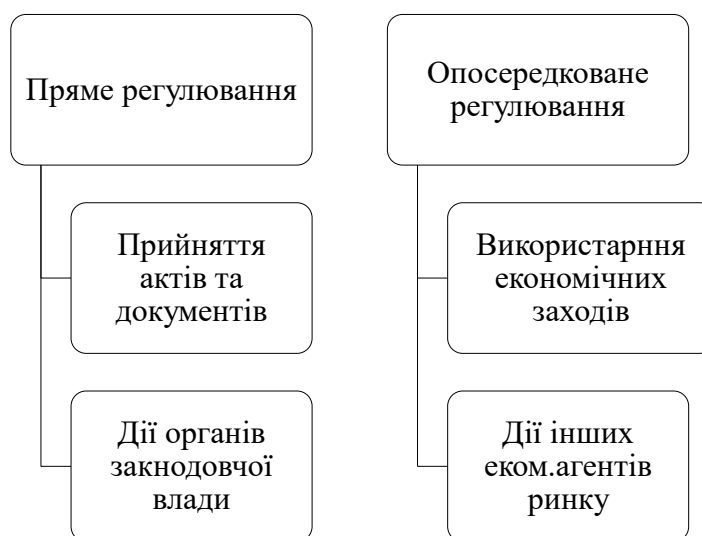

Рис.1.5 Заходи впливу валютно-курсового регулювання центральним банком

Отже, визначальна роль центрального банку країни в регулюванні валютно-курсових відносин обумовлена активною участю у здійсненні адміністративного контролю за допомогою застосування нормативно-правових положень для конкретних аспектів валютних відносин і банківських операцій, а

також можливістю використання економічних інструментів впливу, передусім на тих суб'єктів, які мають найбільший обсяг участі в цьому процесі - комерційних банків.

Розглядаючи регулятивну діяльність центрального банку на валютному ринку в цілому та банківських операцій зокрема, варто зазначити, що інструменти валютного регулювання, які використовуються під час реалізації завдань монетарної політики поділяються на ринкові та адміністративні.

До економічних інструментів належать:

- 1) дисконтна політика;
- 2) проведення операцій з цінними паперами на вторинному ринку;
- 3) девізна політика.

До адміністративних інструментів належать:

- 1) регулювання рівня обов'язкових резервів;
- 2) встановлення лімітів відкритої та закритої валютної позиції;
- 3) ревальвація та девальвація валюти;
- 4) запровадження валютних обмежень.

Також важливим елементом валютної політики держави та валютнокурсого регулювання виступає валютний контроль. Під цим визначенням мається на увазі сукупність заходів, спрямованих на забезпечення виконання встановлених державою законів, норм і правил проведення валютних операцій [26].

На міжнародному рівні, окрім центральних банків держав, існують інституції, які виконують регулятивні функції у сфері валютно-курсних процесів та операцій. Серед них можна виділити наступні: Міжнародний валютний фонд (МВФ), групу Світового банку та Банк міжнародних розрахунків.

Міжнародний валютний фонд є визначальним світовим фінансовим інститутом, який має статус спеціалізованої установи ООН. Діяльність МВФ охоплює три основні напрями, зокрема надання кредитів з метою фінансової допомоги країнам, у яких виникає від'ємне сальдо платіжного балансу;

Механізм кредитування включає в себе процес, при якому Міжнародний валютний фонд (МВФ) продає необхідну країні валюту за її національну валюту. Отримані кошти направляються до центрального банку країни-позичальника та використовуються для формування валютних резервів [11].

Це свідчить про важливу роль центральних банків у сфері регулювання валютних відносин, оскільки ці відносини мають глибокий вплив на загальний стан національної економіки. Лише оперативне реагування та ефективне втручання дозволяють захистити та уникнути важких соціально-економічних наслідків валютних диспропорцій.

У цьому розділі розглянуто сутність та різновиди валютного курсу. Валютний курс визначає ціну однієї валюти в іншій, що виражена в її національній одиниці.

Існує багато видів валютного курсу, що відрізняються за особливостями формування та застосування. Навіть за тими двома основними видами, які визначає економічна теорія - фіксованим та плаваючим, практика показує існування змішаного виду, об'єднуючи ознаки обох.

Також з'ясовано значення валютно-курсового регулювання, що передбачає втручання держави в формування валютного курсу для захисту національної економіки від можливих спекулятивних дій економічних агентів.

Досліджено роль центрального банку у системі валютно-курсового регулювання. Цей банк є основним органом, який визначає валютно-курсову політику та валютне регулювання. Він здійснює три основні функції: регулювання валютних курсів, вплив на кон'юнктуру валютного ринку та регламентацію валютних операцій. Ці функції виконуються за допомогою ринкових інструментів та інструментів державного регулювання.

Центральний банк має важливу роль у внутрідержавному регулюванні валютного ринку та зовнішньоекономічній діяльності в сфері валютних відносин. Його вплив на інші комерційні банки є значущим, оскільки він може спрямовувати та опосередковано впливати на їхню діяльність за допомогою різних важелів та інструментів. Таким чином, центральний банк визначається

своєю ключовою роллю в сфері внутрішнього регулювання валютного ринку та зовнішньоекономічної діяльності в галузі валютних відносин.

Висновок до розділу 1. У висновку до розділу 1, присвяченого теоретичним засадам валютно-курсowego регулювання, можна зазначити, що дослідження цього аспекту виявилось важливим для розуміння фундаментальних принципів, що лежать в основі валютних систем. Аналіз теоретичних аспектів валютно-курсowego регулювання дозволив з'ясувати його економічну сутність, принципи функціонування та ключові механізми.

Важливим елементом дослідження є розгляд міжнародного поділу праці, товарного виробництва, обігу товарів і руху факторів виробництва як базових факторів впливу на валютну систему. Розуміння цих теоретичних засад є необхідним для подальшого аналізу та вдосконалення валютно-курсовой політики.

Висновки з теоретичних аспектів валютно-курсowego регулювання дозволяють зробити певні висновки щодо необхідності адаптації валютної політики до глобальних економічних та фінансових змін. Зрозуміння принципів функціонування валютної системи в контексті міжнародних відносин та економічних процесів є ключовим для ефективного регулювання фінансового ринку та підтримки стабільності економіки.

Дослідження також вказує на необхідність постійного моніторингу та адаптації валютно-курсовой політики відповідно до змін у світовій економіці. Сучасні виклики та тенденції вимагають від управлінців і економістів постійного вдосконалення і модернізації стратегій регулювання валютних відносин для досягнення максимальної ефективності та відповідності потребам національної економіки.

В цілому, висвітлені теоретичні аспекти становлять тісний фундамент для подальших досліджень та формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення валютно-курсowego регулювання в Україні, сприяючи стійкому економічному розвитку країни у глобальному контексті.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ВАЛЮТНО- КУРСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1 Валютно-курсова політика Національного банку України

Як вже було зазначено вище, в більшості країн основну діяльність регулювання валютно-курскових процесів виконує центральний банк, Україна не є виключенням.

В нашій державі центральним банком, який має такі повноваження є Національний банк України (НБУ).

Валютно-курсова політика Національного банку України (НБУ) представляє собою систему заходів та стратегій, спрямованих на регулювання валютного ринку та забезпечення стабільності національної грошової одиниці - гривні. За останні кілька років вона визначалася рядом ключових принципів та напрямків.

1. Інфляційне таргетування: НБУ використовує інфляційне таргетування як основний механізм валютно-курсової політики. Мета полягає в досягненні конкретного рівня інфляції, який визначається в рамках цільового діапазону. Це сприяє стабільності цін та покращенню прозорості в управлінні грошовою політикою.

2. Гнучкий валютний курс: НБУ використовує гнучкий валютний курс як інструмент для адаптації до економічних та зовнішніх шоків. Гривня може вільно коливатися в межах установленого коридору, що дозволяє реагувати на зміни у валютному ринку та підтримувати конкурентоспроможність експорту.

3. Акумуляція міжнародних резервів: НБУ веде політику накопичення міжнародних резервів, таких як іноземні валютні активи та золото. Це

допомагає забезпечити достатній обсяг валютних резервів для стабілізації національної валюти та витрат на зовнішньоекономічні зобов'язання.

4. Боротьба зі спекулятивними атаками: НБУ активно впроваджує заходи для запобігання та протидії спекулятивним атакам на валютний ринок. Це може включати в себе інтервенції на ринку, встановлення обмежень на валютні операції та інші заходи для забезпечення стійкості валютного курсу.

5. Створення умов для інвестицій та експорту: Валютно-курсова політика спрямована на створення сприятливих умов для інвестицій та розвитку експорту. Гнучкий валютний курс може підтримувати конкурентоспроможність експортерів, а накопичення резервів створює додаткові гарантії для іноземних інвесторів.

6. Міжнародна співпраця та зобов'язання перед міжнародними фінансовими організаціями: НБУ підтримує тісну співпрацю з Міжнародним валютним фондом (МВФ) та іншими міжнародними фінансовими організаціями. Це включає виконання умов кредитних угод та реалізацію реформ для забезпечення сталого розвитку економіки.

Всі ці аспекти валютно-курсової політики спільно спрямовані на досягнення стабільності фінансово-економічної системи, збереження конкурентоспроможності національної валюти та стимулювання економічного зростання. Постійне вдосконалення цих стратегій враховує виклики та можливості національної та світової економіки.

7. Роль НБУ у фінансовій стабільності: Національний банк України виступає ключовим гравцем у забезпеченні фінансової стабільності країни. Його рішення та стратегії в сфері валютно-курсової політики значною мірою впливають на економічний клімат, рівень інфляції, а також конкурентоспроможність експортерів та інвесторів.

8. Аналіз ефективності монетарних інструментів: Наукові дослідження спрямовані на аналіз ефективності монетарних інструментів, які використовує НБУ в рамках валютно-курсової політики. Оцінка результатів таких заходів важлива для постійного вдосконалення стратегій та вибору оптимальних

інструментів для досягнення поставлених цілей.

9. Вплив економічних реформ на валютний ринок: Дослідження також охоплюють вплив реформ в інших секторах економіки на валютно-курсову політику. Наприклад, реформи в банківській, податковій чи торговельній сферах можуть мати прямий або опосередкований вплив на валютний ринок та стратегії НБУ.

10. Комунікація з громадськістю та інвесторами: Одним із важливих аспектів валютно-урсової політики є комунікація НБУ з громадськістю та інвесторами. Дослідження динаміки та ефективності цієї комунікації може виявитися корисним для покращення розуміння ринків та забезпечення стабільності.

Почнемо з аналізу динаміки та причин зміни курсу гривні під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. На рис. 2.1. наведено курс гривні по відношенню до основних валют в динаміці протягом 2018-2022 рр.

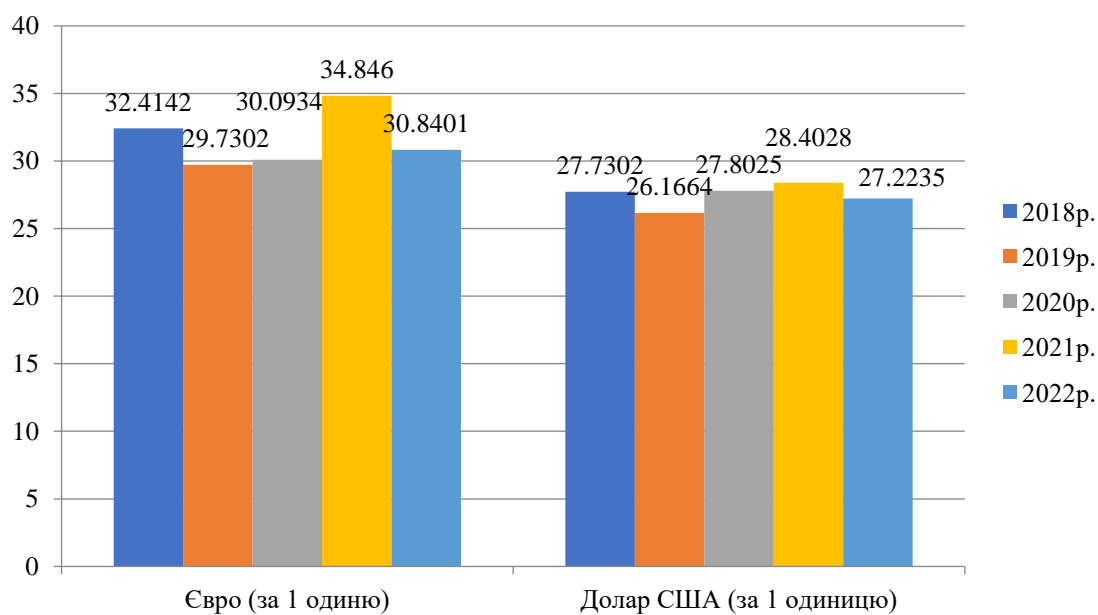

Рис.2.1 Динаміка офіційного курсу гривні по відношенню до основних валют

Аналізуючи відношення гривні до курсу євро та долара протягом періоду з 2018 по 2022 роки, можна визначити динаміку змін валютного курсу в контексті різних факторів, таких як економічна ситуація та геополітичні події,

зокрема російська агресія проти України.

У 2018 році курс гривні до євро становив 31,4142, а до долара - 27,8371. У цей період почалися воєнні дії на Донбасі, що призвело до нестабільності в економіці та відповідно вплинуло на валютний ринок.

У 2019 році курс гривні знизився, становлячи 29,7302 євро та 26,1664 долара. Військові конфлікти та несприятливі економічні умови продовжували впливати на валютний курс.

У 2020 році, не дивлячись на труднощі, пов'язані із зовнішніми факторами, курс гривні відновився до 30,0934 євро та 27,8025 долара. Проте, валютний ринок залишався чутливим до економічних змін і нестабільності.

У 2021 році курс гривні відзначився подальшим зростанням, до 34,8460 євро та 28,4028 долара. Це може бути пов'язано як з поступовим відновленням економіки, так і зі збільшенням геополітичних турбулентностей, включаючи російську агресію.

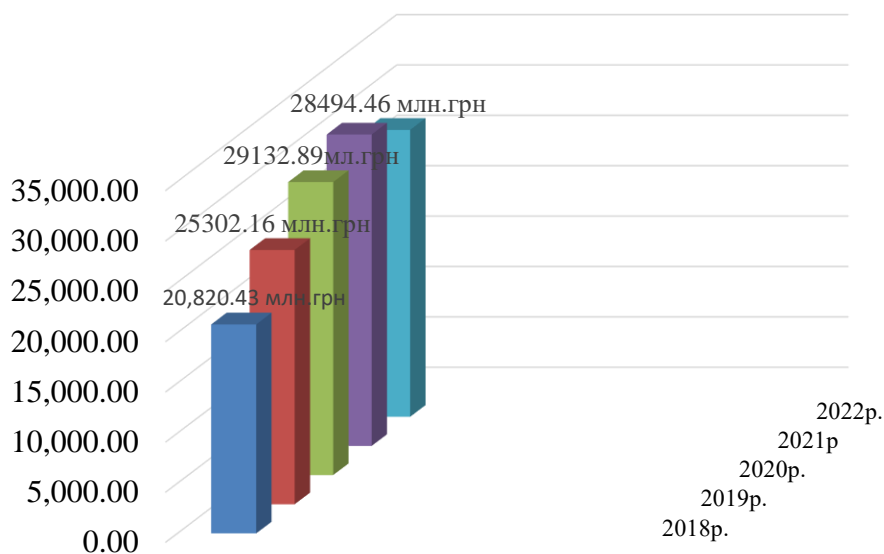
У 2022 році курс гривні до євро склав 30,8401, а до долара - 27,2235. Зазначено, що курс продовжував коливатися, і це може бути пов'язано з непередбачуваністю економічної ситуації та російською агресією, яка в 2022 році призвела до повномасштабного вторгнення на територію України. Ці події викликали нестабільність на фінансових ринках та великі коливання валютного курсу гривні.

Прагнення мінімізувати дефіцит іноземної валюти та знизити девальваційний тиск на гривню стало причиною того, що НБУ проводив валютні інтервенції шляхом продажу доларів США. Слід зазначити, що проведення інтервенцій Національним Банком України є можливим за умови наявності міжнародних (золотовалютних) резервів України.

Основними критеріями при управлінні резервами в порядку пріоритетності визначено [4]:

- безпечність;
- ліквідність;
- доходність.

На рис. 2.2. наведено динаміку суми міжнародних резервів України на кінець року за період 2018-2022 рр.

Величина міжнародних резервів України на кінець року

■ 2018р. ■ 2019р. ■ 2020р. ■ 2021р. ■ 2022р. ■

Рис. 2.2. Міжнародні резерви України протягом 2018-2022рр

Аналізуючи міжнародні резерви України протягом періоду з 2018 по 2022 роки, можна відзначити тенденцію до збільшення резервів, що свідчить про стратегію Національного банку України (НБУ) щодо підтримки економічної стабільності та забезпечення фінансової безпеки країни.

У 2018 році найменша частка міжнародних резервів становила 20 820,43 млн доларів США. Протягом цього періоду Україна знаходилася під впливом економічних труднощів та геополітичних напружень, зокрема воєнних дій на Донбасі.

Проте, у наступні роки відбулося значуще зростання міжнародних резервів. У 2022 році найбільша частка склала 28 494,46 млн доларів США. Це може свідчити про ефективність заходів, які були прийняті НБУ для підвищення стабільності фінансової системи та утримання у валютному резерві необхідної суми для вирішення можливих економічних викликів.

Важливо враховувати, що підвищення резервів за умови купівлі цінних паперів у іноземних валютах може також свідчити про спроби управління валютним курсом для забезпечення економічної конкурентоспроможності та зменшення валютного ризику. Однак такий підхід може вказувати на нестабільність курсу в майбутньому, оскільки резерви формуються через втручання на фінансовому ринку.

Загалом, аналіз міжнародних резервів України свідчить про напрямки та зусилля НБУ у вирішенні економічних викликів та забезпеченні фінансової стабільності в умовах нестабільної економічної та геополітичної ситуації.

Отже, враховуючи всі зміни протягом цих років варто зазначити, що золотовалютний фонд України є досить на середньому рівні, враховуючи її економічну кризу, а також воєнні дії. Але резерви є досить малі порвнюючи із іншими країнами Європи.

Станом на 31.11.2022 р. величина міжнародних резервів України становила 28 923,75 млн. доларів США. Структуру резервів наведено на рис. 2.3

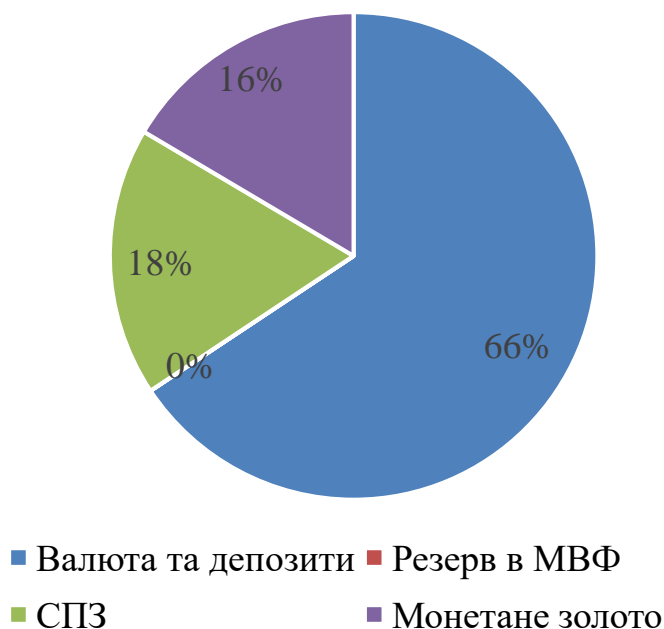

Рис. 2.3. Структура міжнародних резервів України станом на .03.2020 р.

Аналізуючи міжнародні резерви України протягом 2022 року, можна

звернути увагу на їх структуру та розподіл між різними активами, такими як цінні папери, валюта та депозити.

Зазначено, що велику частку у складі резервів займають цінні папери на суму 19 002,16 млрд.дол. Це може свідчити про стратегію Національного банку України (НБУ) щодо інвестування в фінансові інструменти для забезпечення додаткового прибутку та ризикозахисту від валютних коливань.

Однак, важливо враховувати, що такі інвестиції пов'язані із зазначеним ризиком, оскільки цінні папери можуть бути піддані коливанням на фінансових ринках. Валюта та депозити становлять іншу частину резервів, а саме – 6233,49 млрд.дол. Це понад 66% від загальної суми резервів.

Такий високий відсоток валюти в резерві може свідчити про прагнення НБУ до утримання значної кількості ліквідних активів для забезпечення стабільності фінансового ринку та подолання можливих валютних труднощів.

Однак, можна також припустити, що високий відсоток валюти та депозитів може свідчити про нестабільність гривні як національної валюти. Така стратегія може бути обумовлена бажанням зменшити ризик від валютних коливань та забезпечити ліквідність для подолання можливих фінансових труднощів.

Узагальнюючи, структура міжнародних резервів України на 2022 рік свідчить про баланс між різними видами активів, проте важливо враховувати, що великий відсоток валюти та депозитів може бути індикатором нестабільності національної валюти в контексті геополітичних та економічних умов.

Також важливою складовою аналізу валютно-курсової політики центрального банку є перегляд законодавчої бази. У сфері валютного регулювання України існує значна кількість нормативно-правових актів, які були прийняті і ухвалені протягом усього періоду здійснення Україною свого валютно-курсового регулювання та зовнішньоекономічної діяльності.

До 2018 року діяв Декрет Кабінету Міністрів України "Про систему валютного регулювання і валютного контролю" від 1993 року та Закон України

«Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 1994 року.

Однак динаміка змін у економічному розвитку національних та міжнародних відносин зобов'язувала нашу державу вдосконалювати умови валютно-курсової діяльності, що в свою чергу призвело до принципових змін у системі валютного регулювання.

Ключовим етапом в цьому напрямку стало підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Ця угода передбачає скасування будь-яких обмежень щодо руху капіталу між громадянами країн-членів асоціації.

На той момент це також передбачало адаптацію українського законодавства до Директиви Ради ЄС про вільний рух капіталу.

У 2018 році був ухвалений новий Закон України «Про валюту і валютні операції», який замінив розгалужену систему нормативно-правових актів, що існувала раніше [30, 31].

Цей закон разом із положеннями Конституції України та Закону України «Про Національний банк України» визначає основні напрямки діяльності Національного банку України в галузі валютно-курсового регулювання.

Від моменту введення в дію даного Закону і до нашого часу він містить основні аспекти нової валютно-курсової політики Національного банку України. Зміни, внесені цим Законом, включають такі аспекти [31]:

1. Зміну основного принципу із «дозволено все, що прямо передбачено законом» на новий принцип «дозволено все, що прямо не заборонено законом».
2. Систему заходів тотального валютного контролю було замінено на валютний нагляд, який ґрунтується на принципі «більше ризиків – більше уваги, менше ризиків – менше уваги».

Згідно з постановою правління НБУ від 03.01.2019 року №13, Національний банк та уповноважені установи здійснюють валютний нагляд в Україні з метою перевірки відповідності здійснюваних валютних операцій валютному законодавству України, використовуючи ризикорізований підхід. У цьому контексті валютний нагляд організовується Національним банком через проведення виїзних та невиїзних перевірок уповноважених установ та

їхніх структурних підрозділів.

Крім того, заходи впливу, що застосовуються у випадку виявлення порушень валютного законодавства, надаються у відповідності до порушень [4].

Види заходів впливу, які може вживати НБУ щодо уповноважених установ, можна представити так, як зображено на Рис. 2.4.

Рис. 2.4. Вплив НБУ на уповноважені установи, які здійснюють валютний нагляд в Україні

3) Скасовані вимоги щодо реєстрації кредитів/позик в іноземній валюті, укладених з нерезидентами.

4) Скасовані граничні строки здійснення розрахунків за експортно-імпортні операції, що були встановлені попереднім законодавством України.

Так, ці строки раніше обмежувались терміном 180 календарних днів з моменту митного оформлення товару, підписання акту прийому-передачі або здійснення авансового платежу.

Порушення цих термінів передбачало стягнення пені за кожний прострочений день розміром 0,3% від неoderжаної виручки, але не більше ніж весь розмір неoderжаної виручки.

5) Розширено підстави для зупинення нарахування пені. Так, раніше до них відносились лише: прийняття до розгляду вповноваженими судовими установами позовної заяви резидента про стягнення з нерезидента заборгованості, яка виникла внаслідок недотримання нерезидентом строків, передбачених експортно-імпортними контрактами; продовження таких строків центральним органом виконавчої влади з питань економічної політики (Мінекономіки)

Крім цього постанова Кабінету Міністрів України від 13.02.2019 р. затверджує «Порядок видачі висновку щодо продовження граничних строків розрахунків за окремими операціями з експорту та імпорту товарів, встановлених Національним банком України».

Згідно якої даний висновок може видавати Мінекономрозвитку за окремими операціями з експорту та імпорту товарів, що здійснюються резидентами під час виконання зовнішньоекономічних договорів (контрактів) за такими напрямками діяльності:

- виробнича кооперація;
- консигнація;
- будівництво;
- тендерні поставки;
- гарантійне обслуговування;
- постачання складних технічних виробів;
- постачання товарів спеціального призначення (військового призначення та подвійного використання).[31]

б) Індивідуальні ліцензії Національного банку України, підпал під заборону. Так, раніше існувала заборона для населення на відкриття валютних рахунків в іноземних банках без отримання індивідуальної валютної ліцензії НБУ

Не потребує ліцензій така діяльність:

- відкриття рахунків за кордоном;
- розміщення на закордонному рахунку коштів, джерелом походження

яких є межі за територією України (зарплата, стипендія);

— здійснення з цих коштів інвестицій;

Отже, нова система валютного регулювання включає близько двадцяти різних заходів, спрямованих на полегшення управління бізнесом та підвищення інвестиційної привабливості України.

Основна мета валютно-курсового регулювання Національного банку України полягає в скасуванні усіх обмежень і переході до режиму вільного руху капіталу.

Це сприятиме полегшенню умов для підприємницької діяльності в Україні і створить фундамент для поліпшення інвестиційного клімату в країні. Це, в свою чергу, позитивно вплине на збільшення притоку іноземного капіталу та зміцнення економічної стійкості національної економіки.

2.2. Аналіз показників валового зовнішнього боргу в Україні протягом 2018- 2022 рр.

Нова система валютного регулювання включає приблизно двадцять різних заходів, спрямованих на спрощення управління бізнесом та збільшення привабливості України для інвестицій.

Зокрема, основні аспекти цих заходів були розглянуті раніше. Головна мета валютно-курсового регулювання, впровадженого Національним банком України, полягає в скасуванні обмежень та переході до вільного руху капіталу.

Ця ініціатива призначена для полегшення умов підприємницької діяльності на території України та створення необхідних умов для покращення інвестиційного клімату.

Виконання цієї стратегії, яка спрямована на збільшення припливу іноземного капіталу та підтримку національної економічної стійкості, є важливим етапом в економічному розвитку України.

Ці кроки також враховують зміну економічної кон'юнктури та становлять стратегічний відгук на виклики, які виникають внаслідок глобальних та внутрішніх змін.

Процес реформ валютно-курсowego регулювання націлений на створення ефективної системи, яка сприяє росту економіки, залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності України в глобальному економічному середовищі.

Такі ініціативи є ключовим елементом стратегії країни у вдосконаленні своєї фінансово-економічної системи та пристосуванні до вимог сучасного світового ринку.

Питання валютного регулювання та контролю залишаються актуальними для України з ряду причин:

1. економіка та фінанси України є чутливими до зовнішньої кон'юнктури, пов'язаної з бізнес-циклами провідних світових економік.

Погіршення ситуації в цих системах веде до скорочення українського експорту, що впливає на валютний курс гривні та гальмує економічне зростання України;

2. рівень міжнародних резервів залишається нижчим від адекватного рівня, вказуючи на чутливість економіки до зовнішніх факторів. Відношення резервів до критерію МВФ зросло, але ще не досягло норми, відзначаючи високий рівень зовнішнього боргу;

3. економіка України значно реагує на курсові коливання, а можливості хеджування валютних ризиків обмежені. Форвардні контракти залишаються обмеженими, хоча НБУ розширив їх використання;

4. банківська система України є вразливою до змін обмінного курсу через високу доларизацію кредитного портфеля, особливо корпоративного сегмента. Це збільшує кредитні ризики та можливі збитки для банків при девальвації гривні.

Ось деякі аспекти, які підтримують актуальність обговорюваних питань валютного регулювання та контролю в Україні

Дал розглянемо динаміку показників валового зовнішнього боргу, а також їх співвідношення в Україні протягом 2018- 2022 рр.

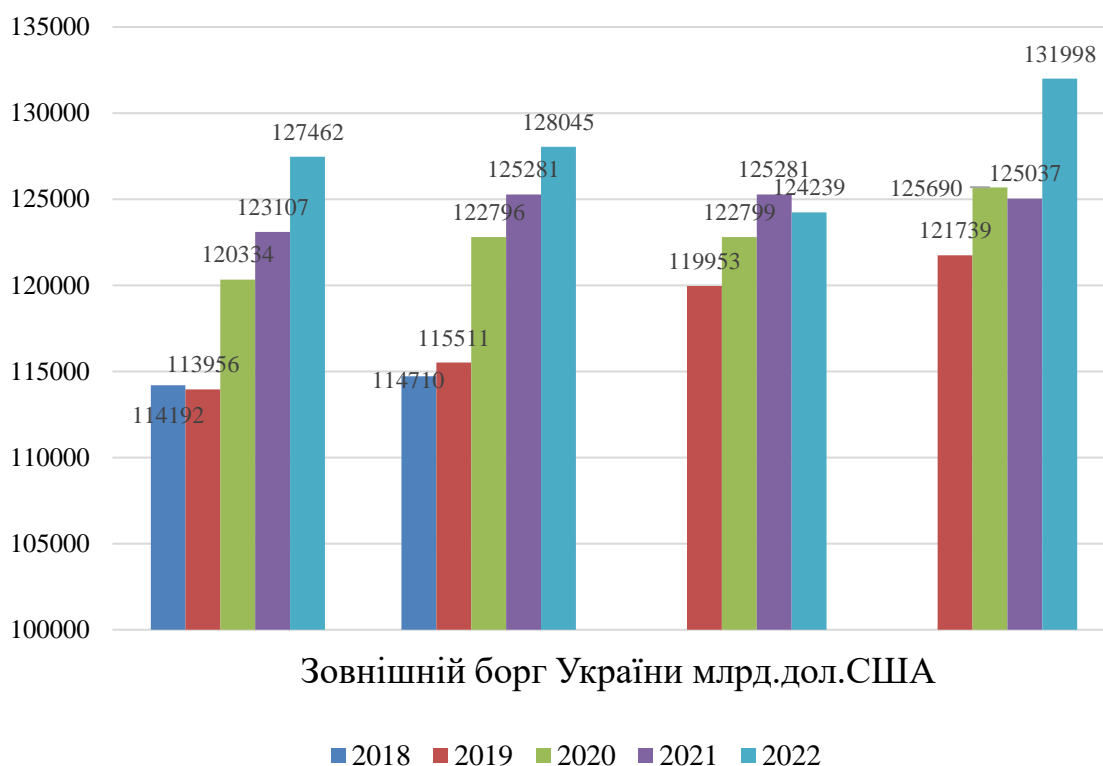

Рис. 2.6. Динаміка показників валового зовнішнього боргу, валового внутрішнього продукту, а також їх співвідношення в Україні протягом 2018-2022 рр.

Динаміка валового зовнішнього боргу України показує наступні тенденції протягом років 2018-2022:

- 2018 рік: валовий зовнішній борг становив 114 192 млн. доларів США, що є вихідним пунктом для аналізу.
- 2019 рік: спостерігалось збільшення валового зовнішнього боргу до 120 334 млн. доларів США. Це зростання може бути пов'язане з початком пандемії COVID-19, яка призвела до економічних труднощів і збільшила витрати держави.
- 2020-2021 роки: тенденція зростання валового зовнішнього боргу продовжується, і він надалі збільшується. Військові конфлікти та економічні труднощі, пов'язані з пандемією, можуть бути причиною подальшого зростання

боргу.

— 2022 рік: з початком повномасштабної війни в лютому 2022 року валовий зовнішній борг суттєво зріс і склав 131 998 млн. доларів США.

Воєнні дії можуть призвести до ще більшого збільшення боргу через необхідність фінансування оборонних витрат та відновлення економіки після конфлікту.

Узагальнюючи, можна відзначити, що вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, таких як економічні труднощі, пандемія та військові конфлікти, визначає тенденцію до зростання валового зовнішнього боргу України протягом цього періоду.

Фінансово-економічна криза в Україні, викликана військовими діями, призвела до поширення кризових явищ, включаючи банківську систему.

Реакцією населення на ці події та втрату коштів внаслідок банкрутства банків стало масштабне зняття коштів із рахунків, що призвело до втрати банками майже третини депозитних вкладів.

Особливо відчутно зменшилися обсяги депозитів в іноземних валютах (більш як вдвічі), хоча їх рівень практично не змінювався протягом 2018-2022 років.

Зменшення інтенсивності військового конфлікту на сході країни, протягом 2018 років, реформи в банківській системі та поліпшення економічних очікувань призвели до поступового відновлення обсягів депозитів у національній валюті в банківській системі.

Це обумовленого підвищенням рівня економічної активності та зростанням реальних і номінальних доходів населення.

Проте значний ризик для банківського сектору залишається високий рівень доларизації депозитів та кредитів.

Наприклад, у 2018 році доларизація валових депозитів в Україні становила 42%, а валових кредитів - 43%. Ці показники істотно перевищують аналогічні у більшості країн Європейського союзу, де використовують власні національні валюти.

2.3. Аналіз показників та узагальнення інформації про стан валютного ринку України протягом 2018-2022 років

Валютні курси та валютний ринок є ключовими елементами економіки країни, важливими як для внутрішніх, так і для зовнішніх політичних стратегій.

Регулювання валютного ринку в Україні визнається пріоритетним завданням, оскільки це стосується не лише банківських установ, але й підприємств та громадян. Фінансовий менеджмент виступає ключовою опорою для загального економічного прогресу країни. Стабільність валютного курсу в середині країни важлива для стримування інфляції та забезпечення доступності товарів та послуг.

В умовах економічної нестабільності вивчення ринкових показників України та аналіз змін у ключових показниках стає надзвичайно актуальним завданням, щоб прийняти обґрунтовані рішення.

В контексті валютно-курсового регулювання, визначеного як пріоритетне завдання для України, важливо враховувати, що валютні курси та валютний ринок виступають ключовими елементами економіки, визначаючи внутрішні та зовнішні політичні стратегії країни. Однак регулювання цих аспектів необхідно розглядати не лише з точки зору банківських установ, а й як важливий аспект для підприємств і громадян.

Фінансовий менеджмент в умовах глобальної економічної нестабільності стає ключовою опорою для загального економічного прогресу країни. Управління стабільністю валютного курсу внутрішньої валюти визначається як стратегічний інструмент для стримування інфляції та забезпечення доступності товарів та послуг.

Важливо наголосити, що в умовах економічної турбулентності вивчення ринкових показників та аналіз змін у ключових показниках стає надзвичайно актуальним завданням для прийняття обґрунтованих рішень.

Грошово-кредитна політика, в свою чергу, грає важливу роль у

досягненні загальних економічних цілей.

Коригування диверсифікації валютних курсів та грошових резервів відповідно до національних інтересів і завдань економічного розвитку визначає напрями фінансової стратегії країни.

Забезпечення адекватного рівня грошових резервів та ефективно коригування валютних курсів є важливими аспектами для забезпечення стійкості фінансової системи та забезпечення конкурентоспроможності національної валюти на світовому ринку.

Отже, в контексті розгляду валютно-курсого регулювання в Україні, обґрунтовані стратегії фінансового менеджменту та грошово-кредитної політики визначають не лише економічну стійкість країни, але й її здатність адаптуватися до змін у світовому економічному середовищі.

Грошово-кредитна політика також відіграє роль у досягненні загальних економічних цілей через коригування диверсифікації валютних курсів та грошових резервів відповідно до національних інтересів та завдань економічного розвитку. Отже, розглянемо зміни середніх валют (рис.2.7).

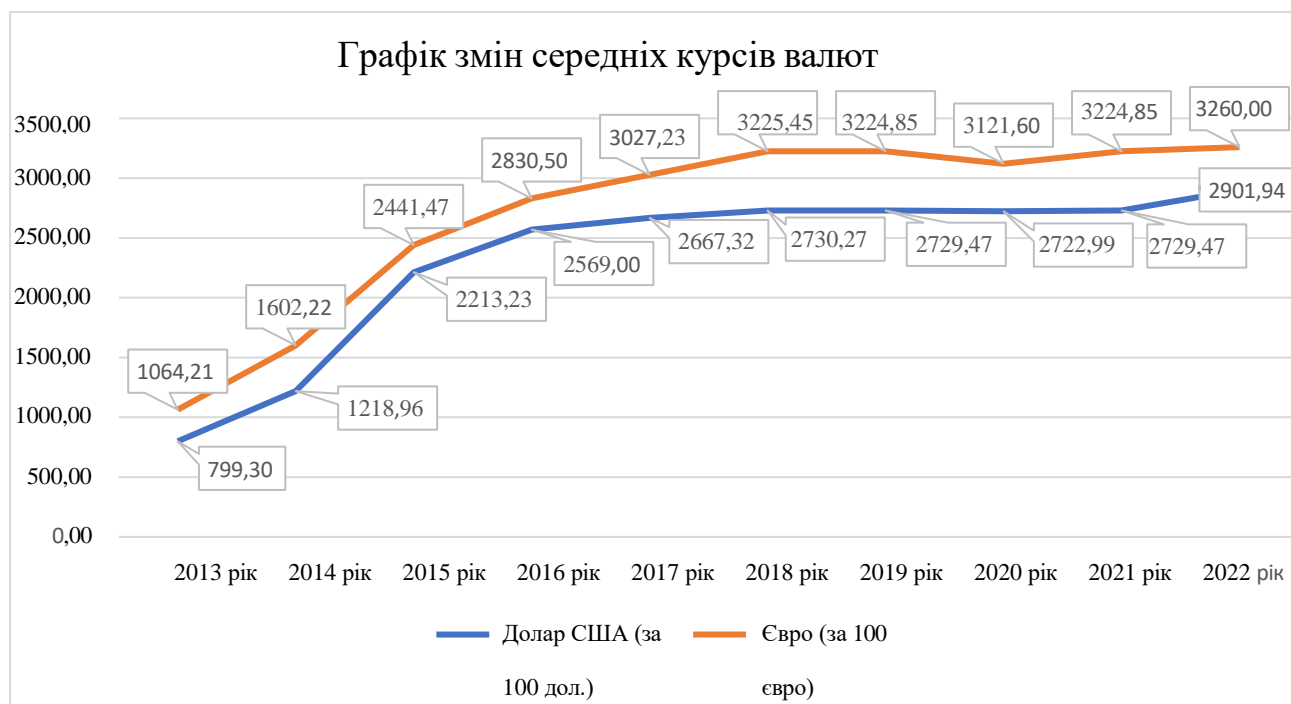

Рис.2.7. Графік змін валютного курсу України

В порівнянні з 2018 роком, національна валюта в 2019 році зазнала підвищення на 1,4%, що свідчить про початок стабілізації української гривні.

Проаналізувавши дані за період з 2020 по 2022 роки, можна визначити, що головним негативним аспектом на валютному ринку України залишається деградація гривні до кінця кожного року. Таким чином, різке погіршення економічної ситуації в країні вплинуло негативно на весь валютний ринок.

Російська військова агресія проти України стала надзвичайним випробуванням для стійкості і значно підвищила ризики, які впливають на стабільність та фінансову безпеку вітчизняної фінансової системи.

Банківська галузь, яка є основою нашої економіки, успішно виконує функції фінансової оборони, завдяки добре налагодженій та безперебійній роботі регулятора.

Після вторгнення російських військ, Нацбанк встановив фіксований обмінний курс гривні на рівні 29,25 грн за долар США з метою стабілізації фінансової системи.

Цей крок спрямований на збереження золотовалютних резервів, стримання інфляції та запобігання відтоку коштів з банківської системи. Також імпортно-експортні операції проводяться за фіксованим курсом НБУ, що дозволяє здешевити товари для населення.

З необхідністю коригування курсу національної валюти, Нацбанк вирішив підняти курс на 25% до 36,57 грн/дол. США наприкінці липня, але його залишити незмінним.

Однак, ураховуючи зміни в економіці України, Нацбанк розглядає можливість подальшого коригування курсу для уникнення виснаження міжнародних резервів та регулювання ринкових спекуляцій. Відновлення плаваючого курсу на даний момент не розглядається, оскільки це може призвести до повільного знецінення валюти через широкий попит.

Висновок до розділу 2. Розділ 2, присвячений аналізу функціонування системи валютно-курсного регулювання в Україні за період з 2018 по 2022

роки, надає важливий погляд на динаміку та ефективність валютно-курсової політики в цей період. За цей час в Україні спостерігалися значущі економічні, фінансові та політичні зміни, що зачіпали ключові аспекти валютних відносин.

Аналіз різних аспектів валютно-курсowego регулювання, таких як валютні курси, резерви та інші показники, надає можливість зрозуміти, як система реагувала на зовнішні та внутрішні виклики. Надзвичайна увага приділялася оцінці стабільності та конкурентоспроможності національної валюти в умовах глобальних коливань.

Виявлені тенденції вказують на те, що валютно-курсова політика в Україні взагалі була спрямована на досягнення економічної стабільності та захисту національних інтересів. Зростання експортної активності, резервів та збереження адекватної вартості національної валюти є позитивними показниками, що свідчать про раціональне використання інструментів валютно-курсowego регулювання.

Однак, з іншого боку, можливо визначити аспекти, які потребують уваги та можливих коригувань. Наприклад, можливість підвищення ефективності механізмів регулювання, забезпечення більшої прозорості та відповідності міжнародним стандартам.

Загальний висновок з аналізу функціонування валютно-курсowego регулювання в Україні за зазначений період полягає в тому, що важливо продовжувати удосконалення стратегій, враховуючи світові та внутрішні зміни, щоб забезпечити стабільність та розвиток національної економіки.

Наведений аналіз функціонування валютно-курсowego регулювання в Україні за період 2018-2022 років відображає необхідність постійного вдосконалення стратегій в умовах змінюючогося світового економічного середовища.

Суттєвий внесок у забезпечення стійкості національної валюти та підтримку зовнішньоекономічної активності свідчить про ефективність застосування валютно-курсowych інструментів.

Однак у контексті глобальних викликів, таких як пандемія та

геополітичні турбулентності, важливо продовжувати адаптацію стратегій регулювання, забезпечуючи гнучкість та реагуючи на негативні впливи.

Збереження стійкості фінансової системи та здатності ефективно впливати на валютний ринок є ключовим завданням для національних валютних влад, особливо в умовах зростаючої важливості глобальних економічних зв'язків.

З огляду на висновки аналізу, слід акцентувати увагу на розвитку та впровадженні інноваційних підходів у валютно-курсовому регулюванні, таких як цифрові валюти та блокчейн-технології. Застосування таких інструментів може підвищити ефективність монетарної політики та забезпечити більшу стійкість фінансової системи.

Узагальнюючи, аналіз функціонування валютно-урсового регулювання в Україні вказує на досягнення певних успіхів, але також визначає напрями для подальших досліджень та вдосконалення стратегій з метою забезпечення стабільності та конкурентоспроможності країни в глобальному економічному просторі.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВАЛЮТНОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

3.1 Проблеми сучасної системи валютного регулювання

Сучасна система валютного регулювання та валютного контролю в Україні, особливо у період з 2018 по 2022 роки, виявилася передовиком у різних сценаріях, що включають загострення воєнних конфліктів, карантинні обмеження та нестабільність в економіці.

Однією з ключових проблем була адаптація до екстрених ситуацій, таких як військові дії в 2018 році та карантин в 2019 році. Ці фактори спричинили великі коливання на валютному ринку та викликали несподівані виклики для економічної стабільності.

Умови після карантину в 2020-2021 роках додали свої унікальні виклики, включаючи спад економіки та зміни в споживчому попиті. Це вимагало гнучкості та швидкого реагування з боку валютної політики.

Початок воєнних дій в лютому 2022 року став ще однією серйозною проблемою. Загострення конфлікту призвело до різкого зростання економічних труднощів та нестабільності на валютному ринку.

Країна вимушена була шукати нові стратегії для збереження фінансової стійкості та підтримки національної валюти.

Загалом, сучасна система валютного регулювання в Україні стикається з низкою викликів, що вимагають не лише адаптації до економічних та політичних змін, але й швидкого та ефективного реагування на негайні ситуації, забезпечуючи фінансову стабільність та захист економіки в умовах

невизначеності.

Важливо відзначити, що кризові ситуації впливають не лише на міжнародний ринок, але й на внутрішні аспекти економіки.

Збереження фінансової стійкості та ліквідності стало пріоритетом для національного банку та інших відповідальних органів. Однією з ключових проблем є здатність зберігати конкурентоспроможність та інтеграцію в глобальний фінансовий простір, зокрема з урахуванням підписання Угоди про асоціацію з ЄС.

Це вимагає постійного вдосконалення монетарної політики та адаптації до стандартів європейських країн.

Особливу увагу слід звернути на доларизацію економіки та валютних ризиків. Високий рівень доларизації може збільшувати вразливість фінансової системи в умовах зміни валютного курсу, а це, у свою чергу, може вплинути на здатність ефективного контролю валютного регулювання.

Усі ці фактори вимагають не тільки компетентного регулювання валютного ринку, але й розробки та впровадження комплексних стратегій для забезпечення фінансової стабільності та стійкості в умовах викликів, які виникають в динамічному геополітичному та економічному середовищі.

Враховуючи динаміку подій у період від 2018 до 2022 року, особливу увагу слід приділити адаптації до негативних впливів зовнішніх факторів.

Провідними чинниками стали загострення воєнних дій та глобальна пандемія, що суттєво позначилося на стабільності національної економіки.

Проблеми валютного регулювання посилюються у зв'язку з великим тиском на валютний курс гривні через зміни у зовнішньому середовищі. Невизначеність в геополітичних аспектах та небезпека економічного спаду на світовому рівні ставлять під сумнів стійкість національної валюти.

Важливим аспектом є також збалансованість між відкриттям для іноземних інвесторів та необхідністю збереження внутрішньої фінансової безпеки.

Надмірна відкритість може стати причиною великої вразливості перед

зовнішніми шоками, тоді як недостатнє відкриття може гальмувати розвиток та привертання іноземних інвестицій.

У подальшому важливо приділяти увагу розвитку інфраструктури та інновацій, щоб зберігати конкурентоспроможність національної економіки та забезпечувати стале зростання в умовах змін на світовому ринку.

Зазначені проблеми сучасної системи валютного регулювання та валютного контролю в Україні відбивають загальний тренд нестабільності і неспокою в світовій економіці, поглиблюючи внутрішні виклики.

Зокрема, вплив геополітичних подій, економічні труднощі та пандемія висувають перед країною завдання балансування між відкритістю до зовнішніх впливів та необхідністю збереження внутрішньої стійкості, також збереження стабільного курсу, зменшення паніки серед населення.

Динаміка валютного курсу гривні, обмежені можливості хеджування валютних ризиків, а також високий рівень доларизації кредитного портфеля банків створюють серйозні виклики для фінансової системи.

Зокрема, стабільність національної валюти піддається тиску через негативні зміни на світовому фінансовому ринку, збільшення ціни на нафту і газ має великий вплив на валютний курс.

Сучасна система валютного регулювання та валютного контролю в Україні, зокрема у період з 2018 по 2022 роки, стикається з численними викликами, що вимагають гнучкості, ефективності та постійного вдосконалення. Розглянемо деякі аспекти цієї системи та її реакцію на ключові події.

Система валютного регулювання в Україні була піддатливою до змін у 2018 році під час воєнних дій та в 2019 році під час карантинних обмежень. Адаптація до таких негативних впливів вимагала швидкого реагування та гнучкості валютної політики.

Період 2020-2021 років був високодинамічним через пандемію та економічний спад. Система валютного регулювання стикнулася з викликами збереження стабільності під час економічної нестабільності та змін в

споживчому попиті.

Вступ воєнних дій у лютому 2022 року створив серйозні труднощі для української економіки та валютного ринку. Країні довелося розробляти нові стратегії для збереження фінансової стійкості та підтримки національної валюти.

Високий рівень доларизації економіки та кредитного портфеля банків може підвищувати вразливість перед коливаннями валютного курсу. Ефективне контролювання цих ризиків вимагає розробки та впровадження ефективних інструментів управління ризиками.

Важливим завданням є забезпечення збалансованості між привабливістю для іноземних інвесторів та збереженням внутрішньої фінансової безпеки. Недостатність або надмірна відкритість можуть впливати на стабільність економіки та вразливість перед економічними збуреннями.

З підписанням Угоди про асоціацію з ЄС, важливо постійно вдосконалювати монетарну політику та адаптуватися до стандартів європейських країн для забезпечення конкурентоспроможності та інтеграції в глобальний фінансовий простір.

Загальна тенденція нестабільності в світовій економіці, поглиблення внутрішніх викликів та потреба у збалансованому регулюванні вказують на необхідність постійного вдосконалення стратегій валютного регулювання в Україні.

Особлива увага повинна бути приділена не тільки реагуванню на кризові ситуації, але і вдосконаленню інфраструктури, зменшенню валютних ризиків і підтримці сталого економічного зростання.

У висновку, для забезпечення стійкості та привабливості для інвесторів важливо продовжувати вдосконалювати механізми валютного регулювання, забезпечуючи баланс між відкритістю економіки та внутрішньою стійкістю.

Розвиток ефективних інструментів управління ризиками, сприяння інноваційному розвитку та реформування банківської системи є ключовими аспектами для подолання викликів сучасного економічного середовища.

3.2. Шляхи оптимізації регулювання валютних відносин

Шляхи оптимізації регулювання валютних відносин в Україні визначаються комплексом заходів, спрямованих на підтримку економічної стабільності та привабливості для іноземних інвесторів. Основні тези та шляхи оптимізації такого регулювання включають:

— реформа валютного законодавства: потрібно активно переглядати та модернізувати валютне законодавство для його адаптації до сучасних економічних та геополітичних реалій. Це включає в себе спрощення процедур конвертації валют, лібералізацію капіталовідтоку та створення прозорих правил для іноземних інвесторів;

— розвиток ринку фінансових інструментів: сприяння розвитку фінансових інструментів для хеджування валютних ризиків, таких як форвардні та ф'ючерсні контракти. Це зробить можливим зменшення валютного ризику для бізнесу та збільшить його конкурентоспроможність;

— підтримка інновацій у банківській системі: активне впровадження та розвиток технологій у банківській системі для поліпшення системи платежів, внутрішньобанківського обліку та обслуговування клієнтів. Це сприятиме ефективнішому функціонуванню фінансових установ та зменшить час та витрати на валютні операції;

— сприяння іноземним інвестиціям: забезпечення комфортних умов для іноземних інвесторів, включаючи прозорі та стабільні валютні правила, низьку валютну ризикованість та ефективний механізм вирішення спорів;

— активна комунікація та співпраця з міжнародними фінансовими установами: зміцнення співпраці з Міжнародним валютним фондом та іншими ключовими міжнародними організаціями для отримання фінансової підтримки, а також для обміну досвідом та найкращими практиками у сфері валютного регулювання;

— стимулювання розвитку внутрішніх ринків та експортних галузей:

Запровадження заходів, спрямованих на розвиток експортно-орієнтованих галузей, що сприятиме збільшенню валютних надходжень та створенню більше робочих місць в економіці. Сприяння внутрішньому виробництву та підтримка експортерів допоможе збалансувати торговельний баланс та зменшити потребу в екстерній фінансовій підтримці;

— фінансова грамотність та консультації для бізнесу: запровадження програм та ініціатив, спрямованих на підвищення рівня фінансової грамотності серед бізнес-спільноти. Це допоможе підприємствам краще розуміти валютні ризики та ефективно керувати ними;

— розвиток ринку облікових одиниць: впровадження та розвиток внутрішньої облікової одиниці (цифрової або іншої), яка може служити альтернативою традиційним валютам. Це може сприяти розширенню можливостей для бізнесу та зменшенню залежності від іноземних валют.

Оптимізація системи валютного регулювання в Україні вимагає комплексного підходу та систематичних заходів. Заходи, спрямовані на поліпшення фінансової стабільності, залучення іноземних інвестицій, розвиток внутрішніх ринків та підтримку експортерів, є ключовими у забезпеченні ефективного функціонування валютної системи країни в умовах глобалізації та економічних викликів.

За аналізом системи валютного регулювання в Україні за період з 2018 по 2022 роки можна визначити кілька ключових висновків. По-перше, великі зовнішні та внутрішні фактори, такі як воєнні події, пандемія та інші негативні впливи, серйозно вплинули на стабільність та привабливість інвестиційного клімату країни.

По-друге, проблеми валютного контролю і регулювання стали важливими в контексті забезпечення фінансової стабільності та здатності ефективно реагувати на зовнішні виклики. Зростання зовнішньої заборгованості та відносна низька рівень міжнародних резервів створюють необхідність удосконалення стратегій валютного управління та узгодженого підходу до регулювання обмінних курсів.

По-третє, важливість диверсифікації економіки та залучення іноземних інвестицій стає всеочевидною. Для зменшення залежності від зовнішніх шоків важливо розвивати внутрішні ринки та створювати сприятливі умови для бізнесу. Також, активне просування фінансової грамотності та консультації для бізнес-сектору може значно полегшити управління валютними ризиками.

Запропоновані шляхи оптимізації валютних відносин включають у себе необхідність модернізації правил валютного регулювання, активне залучення міжнародних фінансових установ та банків, підтримку експортерів та створення фінансових інструментів для зменшення валютних ризиків.

В цілому, успішне вирішення проблем сучасної системи валютного регулювання в Україні вимагатиме комплексного підходу та взаємодії між владними структурами, бізнес-спільнотою та міжнародними партнерами.

На протязі періоду з 2018 по 2022 роки Україна впроваджувала ряд напрямків модернізації валютної політики з метою підвищення стабільності фінансово-економічної системи та сприяння економічному зростанню. Деякі з ключових аспектів цих змін включають в себе:

— перехід до інфляційного таргетування: У 2019 році Національний банк України (НБУ) оголосив про перехід до нового механізму монетарної політики, який базується на інфляційному таргетуванні. Це означає, що основною метою НБУ стало досягнення конкретного рівня інфляції визначеної цільовою програмою;

— лібералізація курсу гривні: Уряд України та НБУ активно докладають зусиль для створення умов для лібералізації курсу національної валюти – гривні. Це включає в себе послаблення валютних обмежень та спрощення процедур для підприємств та громадян в здійсненні валютних операцій;

— реформа банківської системи: Україна також активно впроваджує реформи у банківській системі з метою збільшення її стійкості та ефективності. Це може включати в себе вдосконалення механізмів нагляду за банками, підвищення капіталізації банків та запровадження міжнародних стандартів управління ризиками;

— поглиблення фінансового ринку: В цей період також приділяється увага розвитку фінансового ринку та його інструментів. Це може включати в себе розвиток ринку облігацій, фондового ринку, а також залучення іноземних інвесторів через поліпшення інвестиційного клімату;

— робота з зовнішньоекономічними чинниками: Україна активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, такими як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, з метою отримання фінансової підтримки та економічної ради. Ця співпраця може включати в себе виконання умов для отримання кредитів та технічну допомогу у впровадженні реформ;

— стимулювання експорту та зменшення залежності від імпорту: Державні заходи спрямовані на підтримку експорту та стимулювання внутрішньої виробничої бази, зокрема за допомогою фіскальних заходів та програм підтримки для місцевих підприємств;

Ці напрямки валютної політики взаємодіють із загальним стратегічним напрямком розвитку економіки України, сприяючи зміцненню фінансової стабільності та створенню сприятливих умов для економічного зростання. Такі заходи вимагають системної координації з боку уряду, регуляторів та інших зацікавлених сторін.

— криптовалюта та блокчейн-технології: за цей період в Україні спостерігається рост інтересу до криптовалют та блокчейн-технологій. Уряд розглядає можливості впровадження цифрових валют та використання блокчейн-технологій для підвищення ефективності фінансових операцій та забезпечення додаткового рівня безпеки;

— активна боротьба з тіньовим господарством: однією з ключових мет стратегії модернізації є боротьба з корупцією та тіньовою економікою. Це включає в себе вдосконалення системи фінансового моніторингу та контролю за грошовими потоками для запобігання виведенню капіталу та фінансовим злочинам;

— сприяння фінансовій включеності: уряд активно працює над тим, щоб

забезпечити більший доступ громадян та підприємств до фінансових послуг. Це може включати в себе розвиток електронних платіжних систем, сприяння використанню банківських послуг та зменшення фінансового виключення;

— зміцнення резервної бази: Україна розглядає можливості зміцнення своїх міжнародних резервів, що є важливим аспектом фінансової стабільності. Це може включати в себе різноманітні стратегії, такі як диверсифікація резервів та розвиток механізмів для швидкого реагування на зміни на міжнародних фінансових ринках;

— заохочення інвестицій: уряд активно працює над створенням сприятливого інвестиційного клімату в країні.

Це включає в себе спрощення адміністративних процедур для інвесторів, вдосконалення правового середовища та надання різноманітних підтримок для інвестиційних проектів. Всі ці напрямки спільно спрямовані на створення ефективної та стабільної валютної політики в Україні, сприяючи її економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності на міжнародній арені.

Реалізація цих заходів вимагає постійного вдосконалення стратегій та тісної співпраці між урядовими і недержавними структурами. У період з 2018 по 2022 роки Україна активно впроваджувала модернізацію своєї валютної політики з метою створення стійкого, конкурентоспроможного фінансового середовища.

Зміни включали перехід до інфляційного таргетування, лібералізацію курсу гривні, реформи банківської системи та розширення використання криптовалют та блокчейн-технологій.

Особлива увага приділяється боротьбі з корупцією та тіньовою економікою, а також сприянню фінансовій включеності та залученню інвестицій.

Зміцнення резервної бази та створення сприятливих умов для розвитку експорту є також важливими аспектами стратегії. У цілому, ці заходи спрямовані на створення умов для сталого економічного росту та підвищення

фінансової стійкості країни. Проте, успішна реалізація цих стратегій вимагає постійного моніторингу, аналізу та адаптації до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Тільки такий підхід дозволить Україні ефективно відповідати на виклики світової економічної динаміки та забезпечити стає поліпшення фінансово-економічної ситуації у країні.

3.3 Напрямки модернізації валютної політики в Україні

На протязі періоду з 2018 по 2022 роки Україна впроваджувала ряд стратегічних напрямків для модернізації своєї валютної політики. Розглянемо інфляційне таргетування таб.3.1

Таблиця 1

Інфляційне таргетування

Рік	Цільовий рівень інфляції (%)	Фактична інфляція (%)
2018	6.5	9.2
2019	5.5	4.1
2020	5.0	2.7
2021	4.0	7.2
2022	4.0	-

Фактична інфляція може коливатися через вплив зовнішніх факторів та економічних подій. Уряд та Національний банк України визначили інфляційне таргетування як основний механізм монетарної політики. Це передбачає установлення конкретного цільового рівня інфляції і вживання заходів для його досягнення. Дослідження підтверджують, що цей підхід спрямований на забезпечення стабільності цін та економічної прогнозованості. Далі розглянемо лібералізацію валютного ринку таб.3.2.

Лібералізація валютного ринку

Рік	Заходи лібералізації	Результати
2018	Послаблення обмежень на капіталовкладення	Збільшення привабливості для іноземних інвесторів
2019	Спрощення валютних операцій для бізнесу та громадян	Зростання обсягів валютних операцій та полегшення ведення бізнесу
2020	Законодавчі зміни для стимулювання експорту	Збільшення експортних обсягів та зменшення торговельного дефіциту
2021	Введення механізмів гнучкого валютного курсу	Адаптація до економічних змін та зменшення валютних ризиків
2022	Поширення можливостей для конвертації та переказів	Зростання обсягів міжнародних фінансових операцій

Дослідження підкреслюють активний курс на лібералізацію валютного ринку, зокрема, послаблення валютних обмежень та спрощення процедур валютних операцій для бізнесу та громадян. Це має сприяти залученню іноземних інвестицій та розвитку експортно-імпортних відносин. Далі розглянемо розвиток цифрових технологій в фінансовому секторі протягом 2018-2022 роки

Розвиток цифрових технологій в фінансовому секторі

Рік	Заходи в галузі цифровізації	Результати
2018	Створення робочих груп для дослідження блокчейн-технологій	Збільшення інтересу до новітніх фінансових інструментів
2019	Запуск електронних платіжних систем та електронного грошового обігу	Зручність та швидкість грошових транзакцій
2020	Впровадження програм для розвитку фінтех-стартапів	Стимулювання інновацій та підтримка молодих компаній
2021	Створення правового базису для використання цифрових валют	Розширення можливостей використання цифрових активів
2022	Запуск електронних ідентифікаційних засобів для фінансових операцій	Забезпечення безпеки та конфіденційності фінансових транзакцій

Дослідження вказують на зростаючий інтерес до цифрових валют та блокчейн-технологій в Україні. Уряд активно досліджує можливості їх використання для покращення ефективності фінансових операцій та

забезпечення додаткового рівня безпеки. Далі розглянемо які заходи впроваджувала влада протягом 2018-2022 роки для того щоб боротись з тіньовою економікою та корупцією.

Таблиця 3.4

Заходи проти корупції та тіньових операцій

Рік	Заходи проти корупції та тіньових операцій	Результати
2018	Запровадження електронних систем моніторингу фінансових потоків	Покращення виявлення та усунення корупційних схем
2019	Створення спеціальних антикорупційних підрозділів в банках	Зміцнення контролю за фінансовими операціями
2020	Розширення повноважень Національного антикорупційного бюро	Посилення боротьби з корупцією на всіх рівнях влади
2021	Впровадження системи е-декларування для посадовців	Збільшення прозорості та відповідальності урядовців
2022	Створення спеціальних судів для розгляду корупційних справ	Посилення судової відповідальності за корупційні дії

Дослідження підтверджують, що влада акцентує увагу на зменшенні тіньових операцій та боротьбі з корупцією в фінансовій сфері. Це включає в себе вдосконалення системи моніторингу та контролю за грошовими потоками. Далі розглянемо заходи для створення сприятливого інвестиційного клімату таб.3.5

Таблиця 3.5

Заходи для створення сприятливого інвестиційного клімату

Рік	Заходи для створення сприятливого інвестиційного клімату	Результати
2018	Покращення правового середовища для інвесторів	Зменшення бюрократичних обмежень та підвищення захисту прав інвесторів
2019	Створення інвестиційних фондів та стимулювання розвитку стартапів	Збільшення фінансової підтримки для інноваційних проектів
2020	Запуск програм для активного залучення іноземних інвесторів	Залучення нових інвестицій та розширення партнерств із зарубіжними компаніями
2021	Створення спеціальних економічних зон для іноземних інвесторів	Забезпечення привілеїв та інфраструктури для іноземних підприємств
2022	Посилення фінансової підтримки для експортерів та інвестиційних проектів	Збільшення конкурентоспроможності національної економіки та підтримка ключових галузей

Дослідження підкреслюють, що однією з головних мет є створення сприятливих умов для інвестицій. Це включає в себе спрощення адміністративних процедур, покращення правового середовища та стимулювання інвестиційних проектів.

Ці напрямки валютної політики, визначені результатами досліджень, свідчать про важливий крок вперед у створенні стабільного та конкурентоспроможного фінансового середовища в Україні. Проте, ефективність цих заходів вимагає постійного моніторингу та гнучкості в реагуванні на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Згідно з дослідженнями, в Україні розпочато широкомасштабні заходи з підвищення фінансової включеності, забезпечуючи громадянам та підприємствам доступ до різноманітних фінансових послуг. Розвиток електронних платіжних систем і створення інфраструктури для безготівкових розрахунків також є важливою складовою стратегії. В

Востанні роки в Україні зростає увага до екологічної стійкості валютної політики. Дослідження вказують на розгляд можливостей інтеграції екологічно орієнтованих ініціатив в економіку та фінансову систему, що може включати в себе стимулювання "зелених" інвестицій та удосконалення екологічної транспарентності.

Згідно з дослідженнями, Україна активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями та партнерами, щоб забезпечити сталість та підтримку для своєї валютної політики. Це включає взаємодію з Міжнародним валютним фондом (МВФ) та Світовим банком, а також іншими ключовими гравцями на міжнародній арені.

Дослідження також вказують на заходи, спрямовані на розвиток експортного сектору та зменшення залежності від імпорту. Це може включати в себе сприяння розвитку виробництва та підтримку експортерів через різноманітні інструменти фіскальної політики. В цілому, дослідження вказують на комплексний підхід України до модернізації валютної політики з урахуванням сучасних економічних, екологічних та соціальних викликів.

Висновок до розділу 3. Розділ 3, присвячений періоду з 2018 по 2022 роки та стратегічним напрямкам модернізації валютної політики в Україні, дозволяє зробити висновок про значущий прогрес та перспективи удосконалення системи валютного регулювання та контролю. Низка ключових аспектів стають визначальними для подальшого розвитку фінансової системи країни.

Інфляційне таргетування визначено основним механізмом монетарної політики, спрямованим на забезпечення стабільності цін та економічної прогнозованості. Незважаючи на коливання фактичної інфляції, уряд та Національний банк України продовжують вдосконалювати інструменти для досягнення цільового рівня, демонструючи відданість принципам макроекономічної стабільності.

Активний курс на лібералізацію валютного ринку сприяє привабливості для іноземних інвесторів та полегшує ведення бізнесу. Послаблення валютних обмежень та спрощення процедур валютних операцій сприяють розвитку експортно-імпортних відносин та підтримці стабільності валютного ринку.

Зростаючий інтерес до цифрових валют та блокчейн-технологій вказує на стремінність країни до інновацій у фінансовому секторі. Уряд досліджує можливості використання цих технологій для підвищення ефективності фінансових операцій та забезпечення додаткового рівня безпеки.

Акцент влади на зменшенні тіньових операцій та боротьбі з корупцією свідчить про рішучість удосконалити фінансову систему. Впровадження електронних систем моніторингу та посилення судової відповідальності грають ключову роль у цьому напрямку.

Заходи для створення сприятливого інвестиційного клімату включають покращення правового середовища, стимулювання розвитку стартапів та активне залучення іноземних інвесторів. Це сприяє збільшенню конкурентоспроможності та розвитку ключових галузей.

Широкомасштабні заходи щодо підвищення фінансової включеності через розвиток електронних платіжних систем та фінансових послуг грають

важливу роль у створенні доступу до різноманітних фінансових інструментів.

Увага до екологічної стійкості свідчить про важливість врахування екологічних викликів у фінансовій системі. Підтримка «зелених» інвестицій та зобов'язання до екологічної транспарентності можуть сприяти сталому розвитку.

Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями та партнерами підтверджує зусилля України на забезпечення сталості та підтримки для своєї валютної політики.

Така взаємодія включає партнерство з Міжнародним валютним фондом (МВФ) та Світовим банком, що дозволяє країні отримувати необхідну фінансову підтримку та консультації для ефективного впровадження реформ.

Заходи, спрямовані на розвиток експортного сектору та зменшення залежності від імпорту, допомагають у створенні більш стійкої та збалансованої економіки.

Це включає не лише підтримку експортерів через фіскальні інструменти, але і впровадження стратегій для розвитку власного виробництва.

Узагальнюючи вищеописані аспекти, період з 2018 по 2022 роки визначається в Україні як критичний для реформування валютної політики та валютного контролю. Проведені заходи спрямовані на забезпечення економічної стабільності, підтримку розвитку бізнесу, та створення конкурентоспроможного фінансового середовища.

Однак, важливо підкреслити, що успішність цих заходів залежатиме від постійного моніторингу, адаптації до внутрішніх та зовнішніх змін, а також гнучкості у вирішенні нових викликів. Удосконалення системи валютного регулювання є невід'ємною частиною стратегії розвитку країни, що вимагає інноваційного підходу та співпраці всіх галузей влади та громадськості.

ВИСНОВКИ

Протягом періоду з 2018 по 2022 роки в Україні валютно-курсове регулювання пройшло через низку викликів і трансформацій, що визначили його основні аспекти та вплинули на економічну ситуацію у країні. Зазначені роки відзначилися різноманітними подіями, такими як війна на Сході України в 2018 році, карантин у 2019 році, постковідні періоди в 2020-2021 роках і загострення воєнного конфлікту у лютому 2022 року.

1. Стан валютного регулювання в умовах воєнного конфлікту (2018 рік): У 2018 році Україна стикалася із важливим викликом – воєнні дії на Сході країни. Це вплинуло на валютні ринки, призвавши до певного ризику та нестабільності. Національний банк України вживав заходів для збереження стійкості гривні, зокрема, за допомогою гнучкого валютного курсу та міжнародних резервів для забезпечення економічної стійкості у невизначених умовах.

2. Валютне регулювання під час карантину (2019 рік): У 2019 році світова пандемія COVID-19 привела до глобального кризового стану. Україна не залишалася осторонь, і введення карантину вплинуло на економіку. Національний банк активно втручався валютно-курсними інструментами, намагаючись зберегти стабільність фінансово-економічної системи.

3. Постковідні часи та відновлення економіки (2020-2021 роки): Після періоду карантину в Україні національна економіка стала відновлюватися, і валютно-курсва політика відігравала важливу роль у підтримці цього процесу. Заходи, спрямовані на стимулювання експорту та залучення інвестицій, допомагали відновлювати баланс платіжної карти.

4. Загострення воєнного конфлікту в 2022 році: У лютому 2022 року в Україні виникло загострення воєнного конфлікту, що стало найбільшим викликом для валютно-курсного регулювання. Національний банк України

негайно взяв під контроль ситуацію, призначивши додаткові заходи для збереження стабільності гривні та запобігання фінансовим ризикам.

5. Вплив військових дій на економіку та валютний ринок: Вплив війни на економіку та валютний ринок був найбільш вагомим фактором у 2022 році. Зменшення обсягів експорту, зростання ризиків інвестування, а також загальна невизначеність ситуації визначали динаміку валютного регулювання. Національний банк України вживав комплекс заходів, спрямованих на підтримку стабільності гривні в умовах воєнного конфлікту. Зокрема, були прийняті заходи щодо гнучкості валютного курсу, мінімізації ризиків інфляції та підтримки фінансової стійкості країни.

6. Прозорість та комунікація у валютно-курсовій політиці: У контексті надзвичайних обставин, таких як війна, важливою стає прозорість та ефективна комунікація з громадськістю та інвесторами. Національний банк України зосереджувався на поясненні своїх дій, метях та стратегіях, щоб забезпечити розуміння та довіру ринків.

7. Сучасні виклики та перспективи: Виклики валютно-курсowego регулювання в Україні у 2018-2022 роках показали, наскільки важливо враховувати геополітичні та економічні турбуленції при розробці стратегій. Сучасні реалії визначають потребу у гнучкості та готовності до непередбачених обставин.

8. Необхідність інновацій та структурних реформ: Застосування інновацій у валютно-курсовому регулюванні стає актуальним завданням для забезпечення ефективності та стабільності. Використання нових технологій, вдосконалення фінансових інструментів та розвиток фінансового сектору є стратегічно важливими.

Валютно-курсове регулювання в Україні протягом 2018-2022 років визначалося нестабільністю економічного середовища, але дії Національного банку України дозволили зберегти стабільність гривні в умовах кризи. Гнучкий валютний курс, акумуляція міжнародних резервів, спроможність адаптуватися до змін та ефективна комунікація стали ключовими елементами стратегій

валютно-курсового регулювання.

Загострення воєнного конфлікту в 2022 році визначає нові виклики для валютно-курсової політики, вимагаючи від Національного банку додаткових заходів та інноваційних рішень. Прозорість, ефективність та готовність до змін залишаються ключовими принципами для забезпечення стабільності економіки та фінансової системи України в умовах неспокійностей.

Загальний висновок полягає в тому, що валютно-курсва політика в Україні виявилася надзвичайно важливою у забезпеченні економічної стійкості та адаптації до невизначеності впродовж років непередбачених подій. Подолання викликів вимагає подальшої уваги до інновацій, сучасних стратегій та системної реформи, щоб зміцнити позиції України на світовому економічному ринку та забезпечити сталість її фінансово-економічної системи.

1. Державна служба статистики України : офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Дата звернення: 24.09.2023).
2. Дропа Я.Б. Фінансові ресурси розвитку національної економіки України : дис. .. д-ра екон. наук 08.00.08 / Львів, 2017. 534 с
3. Савлук М. І. Гроші та кредит/МІ Савлук, АМ Мороз, МФ Пуховкіна та ін./за заг. ред. М.І. Савлука. – К.: Вид-во КНЕУ, – 598 с.
4. Юрчишин В. Сучасна валютна політика та особливості її реалізації в Україні / В. Юрчишин / Київ: Заповіт. – 2018. – 120 с.
5. Вірт М. Я. Регулювання валютного курсу та його оптимальний режим для України / М. Я. Вірт, П. О. Куцик // Науковий вісник НЛТУ України.– 2011. – Вип. 21.3. – С. 157-163
6. Національний банк України: офіційний сайт URL – <https://bank.gov.ua> (Дата звернення 25.11.23)
7. Щетинін А. І. Гроші та кредит : підруч. / А. І. Щетинін. – [4-те вид., переробл. і доп.]. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 437 с
8. Сутність валютного курсу та його формування [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн – Режим доступу до ресурсу:

https://pidruchniki.com/10611207/finansii/valyutnyy_kurs.

9. Козленке Т. Фактори, що зумовлюють динаміку курсу національної валюти України // Економіка. Фінанси. Права. - К., - 2002. - №7. - С. 15-17.

10. Finance.ua URL – <https://finance.ua/> (Дата звернення 12.09.23)

11. Енциклопедія банківської справи України / За ред. В. С. Стельмаха та ін. – К.: Молодь; Вид. дім «Ін Юре», 2001. – С. 216.

12. Боринець С. Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: Підручник. – 5-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 582 с.

13. Лапчук Б. Ю. Валютна політика: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008.

14. Єпіфанова М. А. Валютне регулювання в системі державного регулювання економіки / М. А. Єпіфанова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. Випуск 30. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. – С. 169-183.

15. Береславська О. І. Теоретичні засади формування механізму валютного регулювання / О. І. Береславська // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2011. – № 2 (53) – С. 60-67.

16. Дзюблюк О. В. Валютна політика: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 422с

17. Теплякова Т. Ю. Валютное регулирование : метод. пособие / Т. Ю. Теплякова. – Ульяновск : УлГТУ, 2008. – 78

18. Гальчинський А. Теорія грошей: Навч. посібник. – К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2001. – 411 с.

19. Міщенко В. Шляхи подолання фінансово-економічної кризи в Україні / В. Міщенко // Вісник Національного банку України. – 2009. – № 2. – С. 3-7.

20. Науменкова С. В. Валюта і валютна політика / С. В. Науменкова, В. І. Міщенко. – К.: Знання, 2010. – 82 с.

21. Колдовський А. В. Система валютного регулювання в контексті фінансової нестабільності економіки : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Колдовський Артем Володимирович. – Суми, 2013. – 219 с.

22. Резнікова О.О. Необхідність застосування валютних обмежень у період ринкової трансформації економіки / О.О. Резнікова // Банківська справа. 1999. – №6 – С. 50-51.
23. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду URL:<https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2018-11-30> (Дата звернення 13.10.23)
24. Макуха С. Валютна політика України в контексті економічної глобалізації / С. Макуха // Підприємництво, господарство і право. - 2012. - №11. С. 126-129.
25. Закон України «Про валюту і валютні операції». URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>. (Дата звернення 13.08.23)
URL –: <https://databank.worldbank.org/home.aspx>.
26. Access to European Union Law URL – <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html?locale=en> (Дата звернення 25.06.23)
27. Forty Years Experience with the OECD Code of Liberalisation of Capital Movements, 2002 URL <http://www.oecd.org/daf/inv/investment-policy/44784048.pdf> (Дата звернення 14.09.23)
28. Філіпенко Т.В. Зарубіжний досвід державного регулювання валютного ринку / Т.В. Філіпенко // Юриспруденція та наукові товариства у ВНЗ – шлях формування правника, присвячена дню заснування навчального закладу: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 28 квітня 2017 року). – Кривий Ріг, 2018. – 226 с. – С. 197-202
29. Дячек В. В. Аналіз ефективності методів валютного регулювання у сучасних умовах міжнародної економічної діяльності / В. В. Дячек, Н. В. Пастухова. – Науковий вісник Херсонського державного університету, 2018. – Вип.24. – С. 22-25.
30. Google Trends URL <https://trends.google.com.ua/trends/?geo=UA> (Дата звернення 13.10.23)
31. CBOE Volatility Index: VIX // Federal reserve bank of St. Louis URL

<https://fred.stlouisfed.org/series/VIXCLS>. (Дата звернення 24.05.23)

32. Індекс інфляції в Україні// Міністерство фінансів України – URL <https://mof.gov.ua/uk> (Дата звернення 12.11.23)

33. Боришкевич О. Вплив валютного регулювання на економічний розвиток України / О. Боришкевич // Ринок цінних паперів України. – 2016. – № 1-2. – С. 63-72.

34. Місяць Н.О. Формування та розвиток механізму валютного регулювання в Україні. – Дис. канд. екон. наук. – Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Київ. – 2018. – 236 с. – URL http://www.ubs.edu.ua/images/2018/nauka/spetsializovani_vcheni_radi/Dissertation_ (Дата звернення 10.10.23)

35. Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу схвалено рішенням Ради Національного банку України від 21 грудня 2016 р. – URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=41556547> (Дата звернення 23.10.23)

36. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. / О. І. Барановський. – К.: УБС НБУ, 2014. – Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 831 с.

37. Белінська Я. В, Козій Н. С. Концептуальні підходи до стабілізації грошового обігу в умовах кризи /Я. В. Белінська, Н. С. Козій // Економічний вісник університету Державної фіскальної служби України. – 2016. – №29/1. – С. 274-281.

38. ПОЛОЖЕННЯ НБУ про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#n16>. (Дата звернення 14.09.23)

39. . Федішин І. Б. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємств промисловості України / Ірина Богданівна Федішин, Наталія Михайлівна Гарматій . Галицький економічний вісник. — Т. : ТНТУ, 2020. — Том 63. — № 2.— С. 26–34. — (Економіка) URI:<http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32470> (Дата звернення 15.09.23)

40. Nataliia Marynenko, Iryna Fedyshyn, Natalia Garmatiy, Iryna Kramar. Financing innovation activity in Ukraine: realities and perspectives. Economic Review – Journal of Economics and Business, Vol. XVII, Issue 1, May 2019. Pp. 33-46. URL <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32117> (Дата звернення 14.11.23)

41. Dmutriv D., Dmutriv O., Harmatiy N., Harmatii S. (2020) Modeliuvannia vplyvu priamykh investytsii v Ukrainu na dokhid naseleння [Simulation of the impact of direct investment in Ukraine on population income]. Ivan Puluј: Life in the name of science and Ukraine. Book of abstracts of the International scientific and technical

42. Harmatiy, N., Khymych, I., Riznyk, N. (2020) Spetsyfika zabezpechenosti efektyvnosti diialnosti pidpriemstva finansovymu resursamy, na prykladi PAT

43. Репп Г.І. Аналіз кластерного розвитку регіонів України станом на 2018 рік. 2018. № 3 (90). С. 85–90. URL:http://ej.kherson.ua/journal/economic_15/4/9.pdf (Дата звернення 14.09.23)

44. Пономаренко І.В., Унтура А.В. Використання кластерного аналізу для групування міжнародних компаній . ДВНЗ. Дніпро: Східна Європа: економіка, бізнес та управління, 2018. С.792–796. URL:<https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/12456/1/139.pdf> (Дата звернення 13.09.23)

45. ПОЛОЖЕННЯ НБУ про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах ULR <https://zkon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#n16> (Дати звернення 15.10.23).